

#### บทที่ 4

### ความรับผิดชอบของธนาคารผู้จ่าย

ตามหลักทั่วไปในกฎหมายตั๋วเงิน บุคคลจะต้อง รับผิดชอบตามเนื้อความในตั๋วเงิน ต่อเมื่อใดลงลายมือชื่อในตั๋วเงินนั้น (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 900) สำหรับธนาคารนั้นโดยปกติมิได้ลงชื่อในเช็ค (ยกเว้นในกรณีธนาคารอ่าวใต้เช็ค ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 938 - มาตรา 940 หรือรับรองเช็คตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 993) ธนาคารจึงหาความรับผิดชอบตามตั๋วเงินนั้นแต่ประการใดไม่

แต่เนื่องจากในกรณีของธนาคารผู้จ่ายนั้น กฎหมายตั๋วเงินได้บัญญัติไว้โดยตรง ให้มีหน้าที่ในการใช้เงินตามเช็คซึ่งผู้เคยค้ากับธนาคารได้ออกเบิกเงินแทน (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 991) ทั้งยังได้วางหลักเกณฑ์และวิธีการจ่ายเงินตามเช็คของผู้เคยค้าซึ่งธนาคารผู้จ่ายพึงต้องปฏิบัติตามไว้อีกด้วย ตามกฎหมายและตามลักษณะทางวิชาชีพ ธนาคารจึงต้องรับผิดชอบในการจ่ายเงินตามเช็ค นอกจากนี้ธนาคารยังมีความรับผิดชอบต่อผู้เคยค้า คือผู้สั่งจ่ายซึ่ง เป็นคู่สัญญากับธนาคารตามสัญญาเบิกบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน อีกส่วนหนึ่งด้วย

ดังนั้น ผู้เขียนจึงขอแยกความรับผิดชอบของธนาคารผู้จ่ายออก 3 ประเภท คือ

- 4.1 ความรับผิดชอบต่อสัญญา
- 4.2 ความรับผิดชอบต่อกฎหมาย
- 4.3 ความรับผิดชอบโดยทั่วไป

4.1 ความรับผิดชอบสัญญา ความรับผิดชอบของธนาคารผู้จ่ายในที่นี้ หมายความว่า ถึงความรับผิดชอบของธนาคารซึ่งมีต่อผู้เกยค่า (ผู้ส่งจ่าย) ตามสัญญาเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน ซึ่งโดยทั่วไปสามารถพิจารณาได้จากคำขอเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน (คำขอเปิดบัญชีเงินฝาก)

ในคำขอเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน ซึ่งมีข้อตกลงหรือระเบียบการฝากเงิน ในบัญชีเงินฝากกระแสรายวันอยู่ด้วยนั้น ผู้ฝากเงินจะเป็นผู้ลงนามแต่เพียงฝ่ายเดียว ธนาคารมิได้ลงนามผูกพันด้วย ธนาคารตกลงให้ผู้ฝากเปิดบัญชีได้ด้วยการมีคำสั่งอนุมัติ เท่านั้น เพียงเท่านั้นย่อมถือว่าสัญญาผูกพันต่อกันเกิดขึ้นแล้ว เพราะมีคำสั่งเสนอคำสั่งสนอง ถูกต้องตรงกัน (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 361)

การที่ผู้ฝากเป็นผู้ลงนามในคำขอเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน แต่เพียงฝ่ายเดียวนี้ ในเบื้องต้นทำให้ดูเหมือนว่า ข้อตกลงหรือระเบียบการฝากเงินบัญชีเงินฝากกระแสรายวันนั้นผูกพันเฉพาะแต่ผู้ฝาก ในการที่จะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงหรือเงื่อนไขต่าง ๆ และในบางกรณีหากมีความเสียหายเกิดขึ้นยังต้องรับผิดชอบฝ่ายเดียวหรือมีข้อความ ท่านองว่าธนาคารไม่ต้องรับผิดชอบ ก็จะเห็นได้จากตัวอย่างของข้อตกลงหรือเงื่อนไขดังนี้

- ในกรณีที่ธนาคารคืนเช็ค แก่ผู้ฝากไม่ได้ลงลายมือชื่อรับเช็คไว้ด้วยตนเอง ผู้ฝากยอมให้ถือว่าธนาคารได้ส่งคืนให้แล้ว
- ผู้ฝากยินยอมให้ธนาคารระงับการใช้เงินตามเช็ค หากผู้นำเช็คมาขึ้นเงินมีพิรุณหรือนางสงสัย โดยผู้ฝากยอมสละสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันอาจเกิดขึ้นเนื่องจากการระงับการใช้เงินนั้น
- ในกรณีที่ธนาคารได้ถอนเงินไปก่อน โดยที่เงินฝากคงเหลือในบัญชีของผู้ฝากมีไม่พอจ่าย ซึ่งตามปกติธนาคารจะปฏิเสธการใช้เงินเสียก็ได้ ผู้ฝากยอมผูกพันตนที่จะจ่ายเงินส่วนที่เบิกเกินนั้นคืนให้ธนาคารพร้อมทั้งดอกเบี้ย

ตัวอย่างเหล่านี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่าตามคำขอเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน ซึ่งประกอบด้วยข้อตกลงหรือระเบียบการฝากเงินนั้น (ซึ่งธนาคารเป็นผู้จัดทำแบบฟอร์มขึ้นใช้เอง) ธนาคารแทบจะไม่มีควมรับผิดชอบใดๆ ต่อผู้ฝากเงินเลย แต่เมื่อใดที่พิจารณาถึงลักษณะของความผูกพันที่ธนาคารมีกับผู้ฝาก ซึ่งมีลักษณะเป็นสัญญาเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันประกอบข้อความในคำขอเปิดบัญชีดังกล่าวในอีกแง่มุมหนึ่งทำให้เห็นว่าธนาคารก็มีความรับผิดชอบผู้ฝากเช่นกัน คือธนาคารจะคงรับผิดชอบโดยการโอนเงินตามเช็คของผู้ฝากที่ออกมาเบิกเงินจากธนาคาร แม้ตามคำขอเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันจะมีข้อความยกเว้นไว้ว่าธนาคารมีสิทธิปฏิเสธการโอนเงินหรือระงับการโอนเงินตามเช็ค เช่น ผู้ฝากไม่ใช่เช็คความแบบฟอร์มของธนาคาร ผู้นำเช็คมายื่นให้ธนาคารโอนเงินให้ทำที่พิรุณหรือนางสงสัย เช็คถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด หรือตามระเบียบวิธีปฏิบัติของธนาคารซึ่งกำหนดไว้ว่าธนาคารจะคงปฏิเสธการโอนเงิน ฯลฯ ก็ตามแต่ก็หมายความว่า ถ้าเช็คที่ผู้ฝากเป็นผู้ส่งจ่ายนั้นเป็นเช็คที่ถูกต้องสมบูรณ์ทุกประการแล้ว ธนาคารจะคงโอนเงินตามเช็คฉบับนั้น ถ้าธนาคารไม่โอนเงินโดยไม่มีข้ออ้างโดยชอบด้วยเหตุผลแล้ว ธนาคารก็คง รับผิดชอบต่อผู้ฝากซึ่ง เป็นผู้ส่งจ่ายเช็คฉบับดังกล่าวตามสัญญาที่มีก่อน

4.2 ความรับผิดตามกฎหมาย เนื่องจากในการปฏิบัติงานของธนาคารนั้น เกี่ยวข้องกับระบบการเงิน ธุรกิจการค้าและเศรษฐกิจของประเทศ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงได้บัญญัติไว้โดยตรง เกี่ยวกับหน้าที่ในการโอนเงินตามเช็คของธนาคาร สิทธิในการปฏิเสธการให้เงินของธนาคาร (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 991, มาตรา 992) ตลอดจนวิธีการและหลักเกณฑ์ในการโอนเงินตามเช็คของธนาคาร (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 997, มาตรา 998 และมาตรา 1009) บทบัญญัติในกฎหมายเหล่านี้ก่อให้เกิดความรับผิดตามกฎหมายตัวเงินของธนาคารผู้จ่าย หากไม่ดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนดไว้ นอกจากนี้กฎหมายยังได้กำหนดให้ธนาคารมีความรับผิดตามเนื้อความในเช็คอีกด้วย ถ้าหากธนาคารลงลายมือชื่อรับรองเช็คฉบับใดฉบับหนึ่ง (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 993) ซึ่งในกรณีนี้ธนาคารมีความรับผิดในฐานะที่เป็นคู่สัญญาในเช็ค (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 900)

ในที่นี้ผู้เขียนขอกล่าวเฉพาะความรับผิดชอบของธนาคารตามกฎหมายตัวเงินเท่านั้น โดยจะไม่กล่าวถึงความรับผิดชอบของธนาคารในฐานะที่เป็นคู่สัญญาในเช็ค ความรับผิดชอบตามกฎหมายตัวเงินของธนาคารนี้อาจแบ่งออกเป็น 2 ประการคือ

4.2.1 ความรับผิดชอบหน้าที่ในการใช้เงิน

4.2.2 ความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติตามวิธีการหลักเกณฑ์ในการใช้เงิน

4.2.1 ความรับผิดชอบหน้าที่ในการใช้เงิน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 991 ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ธนาคารจำต้องใช้เงินตามเช็คซึ่งผู้เคยค้ากับธนาคารได้ออกเบิกเงินแก่ตน ตามที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ว่า หน้าที่ในการใช้เงินตามเช็คของธนาคารนี้ มีใช้กฎหมายรับรองหน้าที่ตามสัญญาที่ธนาคารมีกับผู้เคยค้าในการใช้เงินตามเช็คเท่านั้น แต่เป็นหน้าที่ที่กฎหมายได้กำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองและให้ความมั่นใจแก่ประชาชนทุกคนโดยทั่วไปว่า เช็คที่ตนได้รับมานั้นจะได้รับการใช้เงินจากธนาคาร ทั้งนี้ความรับผิดชอบของธนาคารต่อหน้าที่ในการใช้เงินนี้จึงเป็นความรับผิดชอบตามกฎหมายของธนาคารโดยการใช้เงินตามเช็คให้แก่ผู้ผู้นำเช็คมายื่นให้ธนาคารใช้เงิน ถ้าธนาคารไม่ทำหน้าที่ในการใช้เงินโดยไม่มีข้ออ้างโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ธนาคารจะต้องรับผิดชอบต่อบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำของธนาคาร โดยไม่ต้องคำนึงว่าบุคคลผู้ได้รับความเสียหายนี้จะมีความสัมพันธ์หรือความผูกพันอยู่กับธนาคารอย่างไรหรือไม่

4.2.2 ความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติตามวิธีและหลักเกณฑ์ในการใช้เงิน

นอกจากกฎหมายจะกำหนดให้ธนาคารมีหน้าที่ในการใช้เงินตามเช็คแล้วยังได้กำหนดวิธีการและหลักเกณฑ์ในการใช้เงินตามเช็คไว้อีกด้วย ซึ่งถ้าธนาคารปฏิบัติตามโดยถูกต้อง ธนาคารย่อมได้รับความคุ้มครองไม่ต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับบุคคลใด ๆ ในทางกลับกัน ถ้าธนาคารไม่ปฏิบัติตามวิธีการหรือหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว ธนาคารต้องรับผิดในการกระทำนั้น

กฎหมายได้กำหนดถึงวิธีและหลักเกณฑ์การใช้เงินตามเช็คไว้เป็นการทั่วไป ดังนี้

ก) กรณีเช็คชักรวม ธนาคารต้องจ่ายเงิน (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 997 และ 998) ดังนี้

- เช็คชักรวมทั่วไป ต้องจ่ายเงินให้แก่ธนาคารอันใดอันหนึ่ง
- เช็คชักรวมเฉพาะต้องจ่ายเงินให้แก่ธนาคารซึ่งเขาเจาะจงชักรวมให้โดยเฉพาะหรือใช้ให้แก่ธนาคารตัวแทน เรียกเก็บเงินของธนาคาร
- ถ้าเป็นเช็คชักรวมเฉพาะให้แก่ธนาคารกว่าธนาคารหนึ่งขึ้นไป ธนาคารจะจ่ายเงินให้ไม่ได้ เว้นแต่กรณีชักรวมให้แก่ธนาคารในฐานะเป็นตัวแทนเรียกเก็บเงิน

ถ้าธนาคารไม่จ่ายเงินตามวิธีดังกล่าว ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 997 วรรคสอง ได้บัญญัติไว้ว่า ธนาคารจะต้องรับผิดชอบเป็น เจ้าของอันแท้จริงแห่ง เช็คนั้น ในการที่เขาจะต้องเสียหายอย่างใด ๆ เพราะการที่ตนจ่ายเงินไปตามเช็คดังกล่าว

นอกจากนี้ การใช้เงินตามเช็คชักรวมของธนาคารตามวิธีการดังกล่าวข้างต้น จะถือว่าธนาคารได้จ่ายเงินให้แก่ผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริง ต่อเมื่อธนาคารได้จ่ายเงินไปโดยสุจริตและปราศจากประมาทเลินเล่อ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 998) ดังนั้น ถ้าธนาคารจ่ายเงินไปโดยไม่สุจริตหรือประมาทเลินเล่อแล้ว ธนาคารย่อมจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คอยู่

ข) กรณีเช็คกระเบื้องผู้รับเงิน ธนาคารต้องจ่ายเงินไปทางค่าปกติ โดยสุจริตและปราศจากประมาทเลินเล่อ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1009 ให้ถือว่าธนาคารได้จ่ายเงินไปถูกต้องเรียบร้อยแล้ว ซึ่งถ้าธนาคารไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ดังกล่าว ธนาคารจะต้องรับผิดชอบต่อการใช้เงินไปโดยไม่ถูกต้อง



ค) กรณีเช็คสั่งจ่ายให้แก่ผู้ถือหรือเช็คหมึกว่า "หรือผู้ถือ" (เช็คผู้ถือ)

กฎหมายตั๋วเงินในบรรพ 3 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีข้อกำหนดวิธีการหรือหลักเกณฑ์การชำระเงินตามเช็คเช่นนี้ไว้โดยตรง แต่อาจนำบทบัญญัติใน บรรพ 2 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่อง นี้ ก็คือ มาตรา 310 และมาตรา 316 มาบังคับใช้กับการชำระเงินตามเช็คผู้ถือของธนาคารได้ ตามมาตรา 316 ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์การชำระเงินว่า ธนาคารต้องชำระเงินให้แก่ผู้ครองตามปรากฏแห่งสิทธิในมูลหนี้โดยสุจริต การชำระเงินนั้นจึงจะสมบูรณ์ โดยธนาคารจะสอบสวนถึงสิทธิของผู้ทรงตราสารหรือไม่ก็ได้ แต่ต้องไม่เป็นการชำระเงินโดยทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 310) ทั้งนี้ ถ้าหากธนาคารได้ชำระเงินตามเช็คผู้ถือไปโดยทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงแล้ว การชำระเงินย่อมเป็นอันไม่สมบูรณ์ ธนาคารต้องรับผิดชอบต่อการชำระเงินที่ไม่สมบูรณ์นั้น

ตามที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ เป็นความรับผิดชอบตามกฎหมายของธนาคารผู้จ่ายที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่ง เกิดขึ้นจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการชำระเงินรวมทั้งการชำระเงินโดยไม่ถูกต้องตามวิธีการหรือหลักเกณฑ์ทำให้เป็นการชำระเงินที่ไม่ถูกต้องหรือไม่สมบูรณ์และเนื่องจากเป็นความรับผิดชอบตามกฎหมาย ธนาคารจึงต้อง รับผิดชอบต่อบุคคลทุกคน ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำของธนาคาร มิใช่จำกัดเฉพาะว่าต้อง รับผิดชอบต่อผู้เคຍคำ ซึ่งเป็นคู่สัญญาหรืออยู่เป็น เจ้าของ อันแท้จริงแห่ง เช็คตามที่บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 997 หรือมาตรา 998 เท่านั้น ธนาคารผู้จ่ายอาจต้องรับผิดชอบต่อคนอื่นก็ได้ เช่น ผู้ทรงโดยชอบตามกฎหมาย (ผู้รับเงิน ผู้รับสลักหลัง หรือผู้ถือ) หรือทายาทผู้สืบ สิทธิของบุคคลดังกล่าวก็ได้

#### 4.3 ความรับผิดตามหลักทั่วไป

ความรับผิดเกี่ยวกับการใช้เงินตามเช็คของธนาคาร นอกจากจะเกิดขึ้นจากพันธะหน้าที่ตามสัญญาและตามกฎหมายแล้ว ในทางปฏิบัติอาจมีบางกรณีที่ทำให้การกระทำของธนาคารก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น และการกระทำนั้นอาจไม่ใช่กรณีที่ธนาคารจะต้องรับผิดตามสัญญาหรือตามกฎหมาย แต่ธนาคารควรจะต้องรับผิดในการกระทำของตนเมื่อใดพิจารณาแล้วเห็นให้ความหลักทั่วไปในกฎหมายละเมิด (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 420 - มาตรา 452) นั้น มาตรา 420 ได้บัญญัติว่า "ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น" ดังนั้น ถ้าการกระทำของธนาคารผู้จ่ายเข้าลักษณะเป็นการทำละเมิดตามมาตรา 420 แล้ว ธนาคารต้องรับผิดในผลของการกระทำนั้น

กรณีที่ธนาคารต้องรับผิดนี้ อาจเกิดจากการที่ธนาคารละเลยต่อหน้าที่ของระมัดระวังมิให้เกิดความเสียหาย ซึ่งถือเป็นประมาทเลินเล่อ และอาจเกิดจากการไม่ปฏิบัติตามระเบียบหรือวิธีการที่ธนาคารพึงปฏิบัติในการใช้เงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองให้ธนาคารกระทำเช่นนั้นได้แล้ว การละเลย ผ่าฝืน หรือปฏิบัติเกินเลยไปจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายธนาคารต้องรับผิด เช่น การใช้เงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1009 ถ้ากฎหมายไม่บัญญัติให้ความคุ้มครองในการที่ธนาคารได้ใช้เงินตามเช็คที่มีการสลักหลังปลอมหรือปราศจากอำนาจแล้ว การใช้เงินตามเช็คเช่นนั้นจะเป็นการใช้เงิน ที่มีข้อบกพร่องกฎหมาย เพราะมีลายมือชื่อปลอม (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1008) ธนาคารจึงใช้เงินให้แก่ผู้ไม่มีสิทธิไป หรือระเบียบของธนาคารกำหนดว่า ก่อนใช้เงินตามเช็คต้องตรวจสอบว่ามีการสลักหลังขาดสายหรือไม่เท่านั้น ธนาคารไม่จำเป็นต้องอ่านลายมือชื่อผู้สลักหลังทุก ๆ รายให้ออกทั้งหมดเสียก่อน แล้วจึงจะใช้เงิน

ตามเช็คนั้นให้ไป ผู้ทรงอาจได้รับความเสียหายจากการกระทำดังกล่าวของธนาคารก็ได้  
เป็นต้น

การที่ธนาคารไม่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวังหรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบและ  
วิธีการที่ธนาคารพึงปฏิบัติ ซึ่งธนาคารต้องรับผิดนี้อาจเกิดขึ้นได้ดังต่อไปนี้

4.3.1 กรณีใช้เงินโดยผิดพลาด ในกรณีที่ธนาคารได้ใช้เงินตามเช็คของผู้  
ผู้เคยค่าไปตามหน้าที่แล้ว แต่ปรากฏว่าเป็นการใช้เงินไม่ถูกต้องหรือไม่สมบูรณ์ตามกฎหมาย  
เพราะธนาคารได้ใช้เงินไปโดยไม่สุจริตหรือประมาทเลินเล่อ ตัวอย่างเช่น

- ใช้เงินให้แก่บุคคลผู้ไม่มีสิทธิได้รับเงินตามเช็ค เช่น ใช้เงินให้แก่  
ผู้ทรงโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย
- ใช้เงินผิดไปจากคำสั่งของผู้เคยค่า เช่น ผู้เคยค่าสั่งให้จ่ายเงิน  
จำนวน 500 บาท แต่เช็คถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงตัวเลขเป็น 5,000 บาท ธนาคารได้ใช้  
เงินตามจำนวน 5,000 บาท ให้ไปทั้ง ๆ ที่การแก้ไขนั้นเห็นประจักษ์ หรือเช็คสั่งจ่ายให้  
แก่ผู้ถือเป็นเช็คชัตครอม ธนาคารใช้เงินให้เป็นเงินสด เป็นต้น
- ใช้เงินก่อนเช็คถึงกำหนด เช่น เช็คถึงกำหนดชำระในวันที่ 21  
กุมภาพันธ์ 2528 ผู้ทรงนำมายื่นให้ธนาคารใช้เงินเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2528  
ธนาคารจะหักเงินจากบัญชีของผู้เคยค่าในวันที่ธนาคารใช้เงิน คือวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2528  
ไม่ได้ เป็นต้น

- ใช้เงินโดยฝ่าฝืนคำสั่งหรือคำแนะนำที่ปรากฏในเช็ค เช่น ผู้ทรง  
ชัตครอมเช็คและเขียนคำว่า "account payee only" แต่ธนาคารไม่ใช้เงินเข้าบัญชี  
ให้แก่ผู้รับเงิน หรือผู้สลักหลัง สลักหลังเช็คให้แก่ นาย อ. เท่ากับสั่งให้ธนาคารใช้เงินให้  
แก่ นาย ข. แต่ธนาคารกลับใช้เงินให้ นาย ง. เป็นต้น



#### 4.3.2 กรณีปฏิเสธการชำระเงินโดยมิชอบ

แม้ธนาคารจะมีสิทธิปฏิเสธการชำระเงินตามเช็คได้ก็ตาม แต่เหตุที่ธนาคารจะยกชั้นอ้างเพื่อปฏิเสธการชำระเงินนั้น ต้อง เป็นเหตุที่กฎหมายกำหนดไว้หรือมีกฎหมายรับรอง เช่น เหตุผลต่าง ๆ ในการคืนเช็คตามที่ปรากฏในใบคืนเช็คของธนาคาร เป็นต้น ทั้งนี้ ถ้าเป็นเช็คที่สมบูรณ์สามารถชำระเงินได้ แลธนาคารปฏิเสธการชำระเงินโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรหรือกรณีที่ธนาคารมีสิทธิไม่ชำระเงินตามเช็คนั้น แต่ธนาคารให้เหตุผลในการชำระเงินไม่ถูกต้องต่อความเป็นจริง การกระทำเช่นนั้นหากก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ธนาคารต้องรับผิดชอบในผลของการกระทำนั้น ตัวอย่าง

- กรณีปฏิเสธการชำระเงินโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ในกรณีที่ธนาคารไม่สามารถใช้สิทธิปฏิเสธการชำระเงินได้แต่ธนาคารยังขึ้นปฏิเสธการชำระเงินตาม เช็คซึ่งความจริงควรจะต้องชำระเงินตามเช็คนั้น เช่น ธนาคารทราบว่าผู้เคยค้าของธนาคารซึ่งได้สั่งจ่ายเช็คฉบับดังกล่าวกำลังจะถูกธนาคารนั้นเองฟ้องล้มละลาย เพราะผู้เคยค้ามีการหนี้สินอยู่กับธนาคารเป็นจำนวนมาก ธนาคารจึงปฏิเสธไม่ยอมชำระเงินตามเช็คของผู้เคยค้าผู้นั้น โดยหวังว่าเมื่อมีการฟ้องล้มละลายแล้วจะได้นำเงินดังกล่าวของผู้เคยค้ามาชำระหนี้สินที่ติดกับธนาคาร เป็นต้น

- กรณีปฏิเสธการชำระเงินโดยให้เหตุผลไม่ถูกต้องหรือไม่ตรงต่อความเป็นจริง หมายถึง กรณีที่ธนาคารมีสิทธิปฏิเสธการชำระเงินได้โดยชอบ แต่ธนาคารอ้างเหตุผลในการปฏิเสธการชำระเงินไม่ถูกต้องหรือไม่ตรงต่อความเป็นจริง เพื่อช่วยเหลือผู้เคยค้าของธนาคารหรือเพราะเหตุอื่น ๆ เช่น ธนาคารจะปฏิเสธการชำระเงินตาม เช็คของผู้เคยค้า เพราะไม่มีเงินในบัญชีของผู้เคยค้าคนนั้น เป็นเจาหนี้พอจะจ่ายตามเช็คนั้น ซึ่งในทางปฏิบัติจะต้องให้เหตุผลในการคืนเช็คว่า "เงินในบัญชีไม่พอจ่าย" แต่การให้เหตุผลในการคืนเช็คดังกล่าวอาจทำให้ผู้เคยค้าถูกฟ้องร้องฐานกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 มาตรา 3 (3) ซึ่งบัญญัติว่า ผู้ออกเช็ค

ให้ใช้เงินมีจำนวนสูงกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชีอื่นจะพึงให้ใช้เงินได้ในขณะที่ยังออกเช็คนั้น และธนาคารปฏิเสธไม่จ่ายเงินตามเช็คนั้น ผู้นั้นคงรับโทษทางอาญา ทั้งนี้ธนาคารจึงต้องไปใช้เหตุผลอื่นแทน เช่น "โปรดติดต่อผู้ส่งจ่าย" เพื่อช่วยเหลือผู้เคยฝากกรรพ. ทำตั้งกล่าวของธนาคารนั้นนอกจากจะเป็นการช่วยเหลือให้มีการระงับความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คตั้งกล่าวแล้ว ยังเป็นการทำลายระบบการใช้เช็คหรือระบบเครดิตให้เสื่อมลงอีกด้วย หรือการที่ธนาคารให้เหตุผลในการคืนเช็คไม่ถูกต้องอาจเป็นเพราะต้องการปกปิดสถานะของธนาคารเองที่กำลังจะล้มละลาย เป็นต้น

#### 4.3.3 กรณีไม่คืนเช็คหรือคืนเช็คล่าช้า

เช็คฉบับใด ๆ ที่ธนาคารได้รับมา ถ้ามีข้อบกพร่องต่าง ๆ ธนาคารไม่สามารถใช้เงินให้ได้ ธนาคารจะปฏิเสธการใช้เงินตามเช็คฉบับนั้น โดยธนาคารจะคืนเช็คให้กับผู้ทรงหรือผู้รับเงินพร้อมกับใบคืนเช็คตามแบบฟอร์มของธนาคารซึ่งแจ้งเหตุผลของการปฏิเสธการใช้เงินโดยปกติต้องรับคืนไปในวันเดียวกันหรือภายในกำหนดเวลาของสำนักหักบัญชีคือ ธนาคารจะต้องนำมาทำการหักบัญชีที่สำนักหักบัญชีในเวลาที่กำหนดของวันทำการถัดไป คือ เวลา 8.30 - 9.00 น. เช็คที่ไม่ได้คืนภายในกำหนดเวลานี้ถือว่าเช็คนั้นได้ชำระแล้ว และธนาคารผู้รับเช็คคืน (ธนาคารผู้เรียกเก็บ) อาจไม่ยอมรับเช็คคืนนั้นก็ได้

ในการคืนเช็คนั้นจะต้องส่งไปถึงมือผู้ทรงหรือผู้รับเงิน ผู้ที่นำเช็คนั้นมาขอรับเงินหรือในกรณีที่นำเช็คเข้าบัญชีเพื่อเรียกเก็บ ธนาคารผู้จ่ายต้องส่งคืนให้แก่ธนาคารผู้เรียกเก็บ ผู้เรียกเก็บก็จะคืนให้แก่ผู้ทรง ผู้ที่นำเช็คมาเข้าบัญชีต่อไป ถ้าไม่สามารถคืนเช็คให้ผู้นั้นรับด้วยตนเองได้ ก็ให้ส่งให้แก่ผู้ทรงหรือผู้รับเงินนั้นทางจดหมายลงทะเบียน มีใบตอบรับคืนมาเป็นหลักฐาน

ถ้าหากธนาคารไม่คืนเช็คให้แกผู้ทรงหรือคืนเช็คช้ากว่ากำหนดที่ควรจะต้องปฏิบัติแล้ว ธนาคารอาจต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้ทรงต้องสูญเสียสิทธิในการเรียกร้อง เอาจากผู้ที่ต้องรับผิดชอบในความในเช็คก็ได้

อนึ่ง ความรับผิดชอบในกรณีที่ธนาคารไม่คืนเช็คหรือคืนเช็คช้าๆ ก็ส่วนใหญ่ที่ปรากฏในการพิจารณาของศาลจะเป็นกรณีที่ธนาคารผู้เรียกเก็บถูกผู้ทรงซึ่งเป็นผู้เคยค้าของตนฟ้องร้อง ดังตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาซึ่งจะได้อธิบายต่อไปนี้ แต่ในความเป็นจริงธนาคารผู้จ่ายซึ่งปฏิเสธการชำระเงินตามเช็คย่อมจะต้องรับผิดชอบในการคืนเช็คให้แก่ธนาคารผู้เรียกเก็บด้วยในกรณีที่คืนเช็คส่งมาเรียกเก็บ และถ้าเป็นเช็คที่ถูกต้องนำมายื่นให้ธนาคารใช้เป็นเงินสด ธนาคารผู้จ่ายย่อมมีหน้าที่คืนเช็คให้แกผู้ทรงโดยตรง ดังนั้น ธนาคารผู้จ่ายอาจถูกผู้ทรงหรือธนาคารผู้เรียกเก็บฟ้องร้องให้รับผิดชอบในกรณีไม่คืนเช็คหรือคืนเช็คช้าๆ ได้เช่นกัน

คำพิพากษาฎีกาที่ 1725 - 1726/2506 ธนาคารรับเช็คไว้เพื่อเรียกเก็บเงินเข้าบัญชีลูกค้า แต่เช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ธนาคารไม่มีหลักฐานแสดงว่าได้แจ้งให้ลูกค้าทราบว่า เช็คนั้นเรียกเก็บเงินไม่ได้ ต้องช่วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 812 คือ เป็นเรื่องธนาคารประมาทเลินเล่อ ถ้ามีความเสียหายเกิดขึ้นอย่างไร ๆ ธนาคารต้องรับผิดชอบ

คำพิพากษาฎีกาที่ 865/2508 ผู้ฝากนำเช็ค (สั่งให้สำนักงานเดียวกันของธนาคารจ่ายเงิน) เข้าบัญชีเงินฝากของโจทก์ แต่ปรากฏว่าบัญชีของผู้สั่งจ่ายไม่มีเงินพอจ่ายตามเช็คนั้น ธนาคารจึงตัดวงคืนเช็คให้โจทก์ แต่ส่งคืนให้ไม่ได้ทั้ง ๆ ที่โจทก์ซึ่งเป็นลูกค้าก็ยังติดคือฝากเงินอีก ต่อมาในภายหลังอีกหลายครั้ง ยิ่งกว่านั้นเช็คและใบปะหน้าสูญหายไปจากธนาคารเสียอีกด้วย ศาลเห็นว่า โดยปกติธนาคารก็ย่อมจะต้องระมัดระวังผลประโยชน์ของลูกค้าอยู่แล้ว แต่ธนาคารกลับละเลยต่อหน้าที่อันพึงต้องปฏิบัติคือโจทก์ซึ่งเป็นลูกค้าของตน

จนระยะเวลาว่างพ้นมาเกือบ 3 ปี ทำให้ผู้ฝากได้รับความเสียหาย เพราะเช็คขาดอายุ ความที่จะฟ้องร้อง เขาก็กับผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลัง และไม่มีเช็คคืนให้ผู้ฝากเพื่อเรียกร้อง เขาก็กับผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลัง อีกด้วย พฤติการณ์เช่นนี้ถือได้ว่าธนาคารละเลยต่อหน้าที่ ที่จะคงปฏิบัติจนเกิดความเสียหายแก่ผู้ฝาก ธนาคารจึงต้องรับผิดชอบชี้ชดเชยให้ผู้ฝาก

คำพิพากษาฎีกาที่ 820/2518 ลูกค้านำเช็คฝากเข้าบัญชีเพื่อใช้ธนาคารเรียกเก็บให้ แต่เรียกเก็บไม่ได้เพราะธนาคารผู้จ่ายเงินปฏิเสธการจ่ายเงินโดยไม่มีเงินในบัญชีของผู้สั่งจ่ายพอจะจ่ายตามเช็ค พนักงานของธนาคารผู้รับฝากคืนเช็คให้แก่ผู้ที่มารับไปโดยเข้าใจว่าเป็นคนของลูกค้านำฝากโดยที่ตนไม่รู้จักมาก่อนเพียงแต่ผู้นั้นมาแอบอ้างชื่อลูกค้าเท่านั้น ก็คืนเช็คให้ไปตอหงษ์ว่าเป็นความประมาทเลินเล่ออย่างยิ่งของพนักงานธนาคาร ถ้าหากลูกค้าไม่มารับโดยตนเอง พนักงานของธนาคารก็ควรที่จะต้องขอให้ผู้มีเจตหมายของลูกค้านำมาแสดงลายเซ็นของลูกค้านำฝาก ยอมสามารถตรวจดูได้ เพราะเป็นลูกค้ามีบัญชีเงินฝากอยู่ที่ธนาคารแล้ว แม้แต่บัตรประจำตัวผู้ที่มาขอรับเช็คที่ตนนั้นก็ไม่ได้มีการขอตรวจสอบดูว่าจะมีชื่อตรงกับที่เซ็นรับไว้หรือไม่ ผู้ที่มารับเช็คคืนไปนั้นจะเป็นลูกจ้างของโจทก์จริงหรือไม่นั้น พนักงานของจำเลยคงเชื่อแต่เสียงทางโทรที่พท์ที่อ้างว่าเป็นลูกค้าเท่านั้นเอง ธนาคารผู้รับฝากต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ลูกค้าผู้ฝากเงินรายนั้น

#### ผลของการปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบปฏิบัติ

ตามที่ไต่ถามมาแล้วข้างต้นว่า เมื่อใดที่ธนาคารผู้จ่ายได้ใช้เงินหรือดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับการใช้เงินโดยขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมายหรือไม่เป็นไปตามระเบียบปฏิบัติ ตลอดจนข้อตกลงที่ธนาคารมีต่อผู้เค้าย ซึ่ง เป็นคู่สัญญา กับธนาคารแล้ว ธนาคารจะต้องรับผิดชอบในผลการกระทำของธนาคารเอง

โดยทั่วไปการที่ธนาคารปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมายหรือระเบียบปฏิบัติในการใช้เงินตามเช็คก่อให้เกิดผลร้ายแก่ธนาคารผู้จ่าย ดังนี้



ก. ธนาคารไม่มีสิทธิหักเงินจากบัญชีของผู้ส่งจ่าย

กรณีธนาคารไม่มีสิทธิหักเงินจากบัญชีของผู้ส่งจ่ายซึ่งเป็นผู้เคยค้ากับธนาคารนี้โดยปกติเกิดขึ้นจากการที่ธนาคารไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการใช้เงินตามเช็คซึ่งผู้เคยค้ากับธนาคารได้ออกเบิกเงินแทน หน้าที่เป็นทั้งหน้าที่ตามกฎหมายและตามสัญญา ด้วยเหตุที่ธนาคาร มีความผูกพันทางสัญญากับผู้เคยค้าด้วยนี้ ทำให้ธนาคารมีความผูกพันหรือความรับผิดชอบผู้เคยค้ายิ่งกว่าบุคคลใด ๆ ดังนั้น ถ้าผู้เคยค้าสั่งให้ธนาคารกระทำการใด ๆ ตามพันธะในสัญญา ธนาคารต้องปฏิบัติตามคำสั่ง เมื่อผู้เคยสั่งให้ธนาคารใช้เงินตามเช็คธนาคารต้องใช้เงินตามคำสั่ง โดยหักเงินจากบัญชีเงินฝากของผู้เคยค้าผู้นั้นตามจำนวนที่สั่งให้ใช้เงิน ถ้าธนาคารไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้เคยค้าแล้วธนาคารก็ย่อมไม่มีสิทธิหักเงินจากบัญชีของผู้เคยค้าได้

ในกรณีทั่ว ๆ ไป ธนาคารไม่สามารถหักเงินจากบัญชีของผู้เคยค้าตามจำนวนที่ธนาคารไม่มีหน้าที่ใช้เงิน เพราะธนาคารไม่ได้รับมอบหมายอำนาจ (mandate) จากผู้เคยค้า ถ้าผู้เคยค้าสั่งให้ธนาคาร "จ่ายผู้ถือ" และธนาคารได้ใช้เงินให้ผู้ถือยอมเป็นการใช้เงินที่ถูกต้องตามคำสั่ง ธนาคารหักเงินจากบัญชีของผู้เคยค้าได้ แม้ผู้ถือจะไม่มีสิทธิได้รับเงินก็ตาม หรือถ้าผู้เคยค้าสั่ง "จ่าย นาย ก. หรือตามคำสั่ง" อำนาจที่ธนาคารได้รับคือใช้เงินให้แก่ นาย ก. หรือบุคคลที่ นาย ก. ได้สลักหลังหรือโอนให้ ธนาคารจึงต้องใช้เงินให้แก่ นาย ก. หรือผู้รับสลักหลังตามคำสั่งของผู้เคยค้า นอกจากนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1009 นั้น บุคคลที่เข้ามาถือสิทธิเป็นผู้ทรงเช็ค ซึ่งธนาคารได้ใช้เงินให้ไปนั้นได้รับสลักหลังเช็ค แม้จะมีการสลักหลังปลอมอยู่ด้วยก็ตาม การที่ธนาคารได้ใช้เงินให้แก่บุคคลเช่นนี้ก็ถือเป็นการใช้เงินที่ใช้ได้ การที่ธนาคารได้ใช้เงินโดยขัดต่ออำนาจที่ได้รับมอบหมายหรือคำสั่งของผู้เคยค้า หรือการใช้เงินให้แก่บุคคลผู้ไม่มีสิทธินี้ ถ้าธนาคารไม่ได้รับความคุ้มครองจากบทบัญญัติในกฎหมาย (เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1009) หรือหลักกฎหมายปิดปาก (Estoppel) (เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1008) แล้ว ธนาคารย่อมไม่อยู่ในฐานะที่จะหักเงินจากบัญชีของผู้เคยค้า ตามจำนวนที่ได้ใช้ไป



ข. ธนาคารต้องรับผิดชอบฐานะเมิด

ถ้าการกระทำของธนาคารผู้จ่ายซึ่งเป็นการปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบปฏิบัตินั้น เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำให้บุคคลอื่นเสียหายแก่ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดแล้วธนาคารอาจต้องรับผิดชอบต่อฐานะเมิดตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ได้

ตามกฎหมายอังกฤษนั้น มีหลักว่า ธนาคารมีบทบาทและหน้าที่เบื้องต้นในการใช้เงินตามเช็คของลูกค้า หากไม่มีข้ออ้างอันสมควรตามกฎหมายหรือมีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น เพราะนอกจากหน้าที่ตามสัญญาที่มิใช่ลูกค้าแล้ว ธนาคารต้องคำนึงเสมอว่า ถ้าธนาคารปฏิเสธการใช้เงินตามเช็คของลูกค้า แม้เพียงฉบับเดียวหรือแม้จะเป็นเพียงฉบับที่สั่งจ่ายจำนวนน้อย ๆ ก็ตามย่อมมีผลเสียหายอย่างมากต่อเครดิตของลูกค้า

(คดี *Marzetti v. Williams* (1830) 1 B & Ad 415)

ตัวอย่าง คดี *Holland V. Manchester and Liverpool District Banking Co.* (1909) 14 Com. Cas. 241 ; C. & S. 130 ข้อเท็จจริงปรากฏว่าธนาคารได้แจ้ง ลูกค้าด้วยความผิดพลาดว่ามียอดเงินในบัญชี 70 ปอนด์ แต่ความจริงมีอยู่เพียง 60 ปอนด์ ลูกค้าซึ่งได้กระทำโดยสุจริตออกเช็คสั่งให้ธนาคารใช้เงินจำนวน 65 ปอนด์ เมื่อนำมายื่นต่อธนาคาร ๆ จึงได้ปฏิเสธการใช้เงิน ศาลได้ตัดสินว่า ความเสียหายที่ลูกค้าได้รับจากการปฏิเสธการใช้เงินโดยชอบนี้ธนาคารต้องรับผิดชอบ

นอกจากนี้ ถ้าธนาคารได้ใช้เงินตามเช็คให้แก่บุคคลผู้ไม่มีสิทธิได้รับเงินตามเช็คแล้ว ธนาคารยังมีความรับผิดชอบอยู่เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คฐาน *trover and conversion* ด้วย

"trover" ความหลักกฎหมายจารีตประเพณีโบราณของอังกฤษ เป็นฐานความผิดต่อสิทธิครอบครองในสังหาริมทรัพย์ เช่น การไม่ยอมคืนทรัพย์แก่เจ้าของ ส่วน "conversion" เป็นการพรากรทรัพย์ออกจากเจ้าของ มีความผิดฐานละเมิดในกฎหมายอังกฤษ - อเมริกัน<sup>2</sup>

ใน Common Law การกระทำที่เป็น trover มักถูกฟ้องร้องเป็นคดี trover และ conversion ด้วยเสมอ ความผิดฐานนี้เดิมหมายถึงกรณีผู้ใดเก็บของของบุคคลอื่นได้แล้วยกยอกเอาเป็นประโยชน์ส่วนตัว ต่อมาขยายรวมไปถึงกรณีที่ทรัพย์สินของผู้อื่นมาอยู่ที่ตัวผู้กระทำความผิดเพราะเหตุใด แล้วเรายกยอกทรัพย์สินนั้นมาเป็นทรัพย์สินของเราเอง (ทำนองเดียวกับความผิดฐานยกยอกทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย) นอกจากนี้ การฟ้องร้องฐาน trover and conversion นี้ใช้ในกรณีเกี่ยวกับการเข้าไปเกี่ยวข้องกับตัวผู้ประการใด ๆ โดยมีชอบหรือหน่วงเหนี่ยวซึ่งทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมิชอบ (a wrongful interference with or detion of the goods of another)

การฟ้องร้องคดีฐาน trover and conversion โจทก์ต้องแสดงให้เห็นปรากฏว่าทรัพย์สินนั้นเป็นของเขาในขณะที่จำเลยนำไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว ดังนั้นทรัพย์สินในคดีเช่นนี้มักจะเป็นทรัพย์สินที่ลักษณะบ่งบอกว่า เป็นของโจทก์ เช่น ทรัพย์สินค่าง ๆ ซึ่งมีชื่อโจทก์เป็นผู้รับเงินหรือผู้รับสลักหลัง เป็นต้น ศาลปกติการฟ้องร้องเรียกตัวทรัพย์คืนกระทำโดยยาก เพราะจำเลยได้นำไปใช้ประโยชน์ส่วนตัวเสียแล้ว ในทางปฏิบัติส่วนใหญ่จึงมีการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากการกระทำฐาน trover and conversion

<sup>1</sup> โกลด์ โสภากษ์วิจิตร, พจนานุกรมกฎหมายอังกฤษ - ไทย.

(กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2525), หน้า 169.

<sup>2</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 50.

ในการใช้เงินตามเช็คให้แกบุคคลผู้ไม่มีสิทธินั้น ตามกฎหมายอังกฤษ  
 ถ้าธนาคารได้กระทำโดยปราศจากประมาทเลินเล่อแล้ว ผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริง  
 แห่งเช็คไม่อาจฟ้องร้องให้ธนาคารรับผิดชอบ trover and conversion ได้  
 โดยที่ธนาคารผู้จ่ายนั้นได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกระชกแย้งกันระหว่างสิทธิของผู้เป็น  
 เจ้าของอันแท้จริง (the rights of the true owner) ซึ่งเป็นเจ้าของ  
 ทรัพย์สินกับสิทธิในการเป็นเจ้าของ (the right of possession) ซึ่งเป็นสิทธิ  
 ที่ได้มาโดยเด็ดขาดไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ (vested rights) เช่น คนหนึ่งเป็น  
 ผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คผู้ถือแต่อีกคนหนึ่งเป็นผู้ถือ ธนาคารควรใช้เงินให้แก่  
 ใคร เป็นต้น แต่ศาลอังกฤษถือว่าธนาคารได้ใช้เงินไปโดยถูกต้องแล้วก็ไม่อาจฟ้อง  
 ร้องให้ธนาคารรับผิดชอบ trover หรือ conversion ได้ (คดี Charles V.  
 Blackwell (1876) 1 CPD 548)

ดังนั้น ถ้าธนาคารได้ใช้เงินตามเช็คโดยไม่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายแล้ว แม้ว่า  
 ธนาคารได้ใช้เงินให้แกผู้ทรงหรือเจ้าของโดยมิชอบด้วยกฎหมายก็มีผลเป็นการชำระหนี้  
 ตามเช็ค ธนาคารไม่ตองรับผิดชอบต่อผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงในความผิดฐาน trover  
 หรือ conversion

ความผิดฐาน trover and conversion ตามกฎหมายอังกฤษ มีหลักเกณฑ์  
 คล้ายกับความผิดฐานลักทรัพย์ออกตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 352 - 354 มาตรา 352  
 บัญญัติว่า "ผู้ใดครอบครองทรัพย์สินซึ่งเป็นของผู้อื่นหรือของผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยเมื่อยัง  
 เอาทรัพย์สินนั้นเป็นของตน หรือบุคคลที่สามโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ออกต้องระวาง  
 โทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ"

ถ้าทรัพย์สินใดตกมาอยู่ในความครอบครองของผู้กระทำความผิด เพราะผู้อื่นส่งมอบให้โดยสำคัญผิดไปด้วยประการใด หรือเป็นทรัพย์สินหายซึ่งผู้กระทำความผิดเก็บได้ ผู้กระทำต้องระวางโทษแต่เพียงกึ่งหนึ่ง"

มาตรา 353 บัญญัติว่า "ผู้ใดได้รับมอบหมายให้จัดการทรัพย์สินของผู้อื่น หรือทรัพย์สินซึ่งผู้อื่นเป็นเจ้าของ รวมอยู่ด้วย กระทำผิดหน้าที่ของตนด้วยประการใด ๆ โดยทุจริต จนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ"

นอกจากนี้ มาตรา 354 กำหนดไว้ว่า ถ้าเป็นการกระทำความผิดตามมาตรา 352 หรือมาตรา 353 ได้กระทำในฐานะที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีอาชีพหรือธุรกิจอันยอมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชนผู้กระทำนั้นต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 352 หรือมาตรา 353 อีกด้วย

ตามประมวลกฎหมายอาญา ดังกล่าว ธนาคารก็อาจรับผิดทางอาญา ตามมาตรา 353 ประกอบ 354 แยกต้องเป็นการกระทำผิดหน้าที่ของตนโดยทุจริต จนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่น

อย่างไรก็ตาม หากการกระทำของธนาคารไม่เข้าองค์ประกอบอันจะเป็นความผิดอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 353 ประกอบ มาตรา 354 แต่การที่ธนาคารกระทำผิดหน้าที่ในการใช้เงินตามเช็คจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น เช่น ใช้เงินตามเช็คให้แก่บุคคลผู้ไม่มีสิทธิไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งถ้าใช้กฎหมายอังกฤษธนาคารอาจต้องรับผิดชดใช้ค่าเสียหายอันเกิดจากการกระทำผิดฐาน trover and conversion และเมื่อนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยมาพิจารณาก็จะเห็นได้ว่า การกระทำใด ๆ ของธนาคารที่เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายทำให้เขาเสียหายแก่ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดแล้วธนาคารต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่ออารการกระทำนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 420 ดังกล่าวนั้นแล้วข้างต้น ดังนั้นจากกล่าวไว้ว่า หลักในกฎหมายอังกฤษ และกฎหมายไทยนั้น หากธนาคารกระทำใ้บุคคลอื่นต้องเสียหายแล้วธนาคารต้องรับผิดชอบในผลของการกระทำนั้นฐานละเมิดเช่นกัน

นอกจากตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีบทบัญญัติให้ธนาคารต้องรับผิดชอบฐานละเมิดตามหลักทั่วไปในมาตรา 420 แล้ว กฎหมายตั๋วเงินยังได้บัญญัติให้ธนาคารต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดขึ้นแก่ผู้เป็นเจ้าของ อันแท้จริงแห่ง เช็คว่าโดยชัดแจ้งอีกด้วย คือ ในกรณีการชำระเงินตามเช็คชั้ครอม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 997 และ 998 โดยได้กำหนดว่า ถ้าธนาคารไม่ชำระเงินตามเช็คชั้ครอมตามกฎหมายเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้ว ธนาคารต้องรับผิดชอบผู้เป็นเจ้าของ อันแท้จริงแห่ง เช็คนั้นในการที่เขาต้องเสียหายอย่างใด ๆ เพราะการที่ตนชำระเงินไปตามเช็คนั้น และถ้าธนาคารได้ชำระเงินตามเช็คชั้ครอมไปโดยสุจริตและปราศจากประมาทเลินเล่อแล้ว กฎหมาย (มาตรา 998) ให้ถือว่าธนาคารได้ชำระเงินให้แก่ผู้เป็นเจ้าของ อันแท้จริงแล้ว การชำระเงินของธนาคารก็เป็นอันสมบูรณ์

กรณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 997 และ 998 จึงเป็นบทบัญญัติพิเศษเพื่อให้ธนาคารต้องรับผิดชอบต่อผู้เป็นเจ้าของ อันแท้จริงแห่ง เช็คว่าเพิ่มเติมจากความรับผิดชอบฐานละเมิดในหลักทั่วไป ซึ่งหมายความว่า การชำระเงินตามเช็คชั้ครอมของธนาคารไม่ว่าจะเป็นการกระทำละเมิดตามหลักทั่วไปหรือไม่ก็ตาม แต่ถ้าธนาคารได้ชำระเงินตามเช็คชั้ครอมผิดไปจากเกณฑ์ในมาตรา 997 และมาตรา 998 ธนาคารก็ไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่ง เช็คว่าอยู่ดี อย่างไรก็ตาม การกระทำของธนาคารซึ่งทำให้ผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่ง เช็คว่าได้รับความเสียหายแล้ว ปกติมักจะเป็นการทำละเมิดต่อผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่ง เช็คว่าด้วย ดังจะเห็นได้จากในการชำระเงินตามเช็คซึ่งมิได้มีการชั้ครอม กฎหมายตั๋วเงินไม่ได้มีบทบัญญัติถึงความรับผิดชอบของธนาคารไว้เป็นพิเศษเหมือนกรณีเช็คชั้ครอม ดังนั้น ถ้าธนาคารได้ชำระเงินตามเช็คที่ไม่มีการชั้ครอม แต่ทำให้ผู้อื่นเสียหาย เช่น ผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่ง เช็คว่า ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้สั่งจ่าย เป็นต้น



ธนาคารก็อาจต้องรับผิดชอบละเมิดตามหลักทั่วไปในมาตรา 420 (ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น)

อนึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 997 และมาตรา 998 นี้ มีที่มาจากกฎหมายอังกฤษ คือ Bills of Exchange Act 1882 Sections 79 - 80 ดังนั้นหลักเกณฑ์ในเรื่องความรับผิดของผู้เป็นเจ้าของเงินแท้จริงแห่งเช็คในกรณีของเช็คชื่กรอมในกฎหมายไทยและกฎหมายอังกฤษจึงมีผลให้ธนาคารต้องรับผิดชอบเช่นเดียวกัน

นอกจากธนาคารอาจต้องรับผิดชอบละเมิดตามกฎหมายไทย หรือฐาน trover and conversion ตามหลักในกฎหมายอังกฤษแล้ว เมื่อธนาคารปฏิเสธการใช้เงินธนาคารยังอาจต้องรับผิดชอบ Libel ตามหลักกฎหมายอังกฤษอีกด้วย

"Libel" คือการทำละเมิด ด้วยการเขียนหรือพิมพ์ข้อความซึ่งเป็นการก่อกวนชื่อเสียงของผู้อื่น โดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลที่สาม (Libel is a tort, the making of a defamatory statement in writing or printing which without justification disparages a man's reputation to a third party)<sup>1</sup>

ความผิดฐาน Libel นี้ อาจเกิดขึ้นได้จากการที่ธนาคารปฏิเสธการใช้เงินตามเช็คของผู้เคยศ่า ซึ่งธนาคารจะต้องแจ้งเหตุผลในการคืนเช็คหรือเหตุผลในการปฏิเสธการใช้เงินให้ผู้ทรงหรือผู้รับเงินทราบด้วยเสมอ เหตุผลในการคืนเช็คนี้เอง อาจจะทำให้ธนาคารต้องรับผิดชอบ Libel ได้ ถ้าเหตุผลดังกล่าวเป็นการหมิ่นประมาท (defamation) ผู้ส่งจ่ายหรือผู้เคยศ่าของผู้ทรงหรือผู้รับเงินตามเช็ค

<sup>1</sup> Maurice Megrah and F.R. Ryder, Paget's Law of Banking.

ในทางปฏิบัติเหตุผลที่ธนาคารแจ้งพร้อมกับการคืนเช็คคนั้น ส่วนใหญ่จะถูกกำหนดไว้โดยสำนักหักบัญชี (Clearing House) หรือข้อตกลงระหว่างธนาคารด้วยกันเองว่า เหตุผลในการคืนเช็คที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ ๆ นั้น ควรจะมีเหตุผลอะไรบ้าง ทั้งนี้เพื่อให้ธนาคารถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกันและเป็นที่ยอมรับกันได้ง่าย เหตุผลในการคืนเช็คนี้เองอาจก่อให้เกิดปัญหายุ่งยากแก่ธนาคารได้ เพราะธนาคารส่วนใหญ่นอกจากจะต้องเลือกใช้เหตุผลในการคืนเช็คจากเหตุผลที่ได้กำหนดกันไว้แล้วยังจะต้อง ระวังระวังหรือพยายามหลีกเลี่ยงในการให้เหตุผลที่เป็นการทำลายเครดิตหรือชื่อเสียงของผู้ส่งจ่ายอีกด้วย เพราะสาถอังกฤษบางครั้งก็ตัดสินว่าเหตุผลในการคืนเช็คบางคำถือเป็น defamation แต่บางครั้งก็ไม่ถือว่าเป็น defamation เช่น การแจ้งเหตุผลว่า "Refer to drawer" (ไปรคติดต่อผู้ส่งจ่าย) "Not Sufficient" (ไม่มีเงินในบัญชีพอจะจ่าย) หรือ "Present Again" (ไปรคนำมาขึ้นใหม่) เป็นต้น<sup>1</sup> ซึ่งถาคำนั้นมีความหมายเป็น defamation แล้ว ธนาคารอาจต้องรับผิดชอบ Libel

Lord Atkin ได้กล่าวไว้ในคดี *Sim v. Stretch* (1936) 2 All E.R. 1237 ว่า ถาคำที่ใช้มีแนวโน้มทำให้โจทก์ขาดความน่าเชื่อถือตามความรู้สึกนึกคิดของคนทั่วไป ก็อาจจะเป็นการหมิ่นประมาท (defamation) การที่คนทั่วไปจะรู้สึกนึกคิดอย่างไรนั้นไม่อาจบ่งชี้ลงไปได้ แต่อาจกล่าวได้ว่าเหตุผลธรรมดา ๆ ซึ่งธนาคารตัดสินใจที่จะปฏิเสธการใช้เงินตามเช็คนั้น ทำให้คนส่วนมากคิดไปได้ว่า ผู้ส่งจ่ายไม่มีเงินในบัญชีพอจ่าย ไม่ได้ส่งจ่ายโดยสุจริตหรือส่งจ่ายโดยปราศจากความระมัดระวัง หรือกระทำการฉ้อโกง เป็นต้น นั่นก็คือ ในการพิจารณาว่าเหตุผลในการคืนเช็คเช่นไรจะทำให้

<sup>1</sup> Maurice Megrah and F.R. Ryder, Paget's Law of Banking.

ธนาคารต้องรับผิดชอบ Libel หรือไม่นั้น ต้องดูจากพยานหลักฐานภายนอก (extrinsic evidence) ภายว่าเหตุผลที่ใดแรงไปนั้นจะทำให้บุคคลธรรมดา ๆ ทั่วไป (reasonable persons) เห็นว่าเป็นอย่างนั้นหรือไม่

ศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal) ของอังกฤษได้วางหลักไว้ในคดี

Frost V. London Joint Stock Bank Ltd. (1906) 25 TLR 760, CA ว่า ถ้าหากความหมายของคำนั้นไม่เป็นการทำให้เป็นหมิ่นประมาทด้วยถ้อยคำที่เห็นพ้องความที่เป็นเท็จซึ่งเป็นการทำลายชื่อเสียง (defamation) โดยตรงหรือโดยชัดแจ้งแล้ว หลักในการพิจารณานั้นจะไม่ใช้จากความรู้สึกของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ (a particular class of person) ซึ่งคนในกลุ่มนั้น ๆ เขาอาจเห็นว่าคำ ๆ นั้น มีความสำคัญหรือมีความหมายลึกซึ้งเป็นพิเศษ แต่ควรจะดูจากความรู้สึกของบุคคลธรรมดา ๆ ทั่วไปที่มีเหตุผล (reasonable person) ว่าคำ ๆ นั้นมีความหมายเป็นการหมิ่นประมาทหรือไม่ เพราะคำบางคำที่คนธรรมดาใช้กันตามปกติอาจมีความหมายพิเศษในหมู่คนที่ประกอบการอย่างหนึ่งในทางธุรกิจก็ได้ และถ้าคำใด ๆ ที่โดยตัวของมันเองไม่อาจเป็น defamation ได้แล้ว จะแปลความหมายโดยนำหลักดังกล่าวมาใช้ไม่ได้

ตัวอย่างเช่น คำว่า "Refer to drawer" นั้น ผู้พิพากษา Scrutton LJ. ได้กล่าวไว้ในคดี Flach v London and South Western Bank Ltd. (1915) 31 TLR 334 ว่า ไม่ควรแปลว่าเป็นถ้อยคำหมิ่นประมาทผู้สั่งจ่าย เพราะแปลไกว่า "we are not paying ; go back to the drawer and ask why" หรือ "go back to the drawer and ask him to pay" เท่านั้นเอง การให้เหตุผลในการค้นเช็คที่ไม่เป็นความจริงอาจเป็น Libel ก็ได้ เช่น ในกรณีที่ธนาคารมีสิทธิปฏิเสธการชำระเงินได้โดยชอบอยู่แล้ว ธนาคารก็ควรให้เหตุผลตามความจริงและไม่เป็นการถูกท้วงที่ธนาคารจะต้องไปหาเหตุผลอื่นมาใช้ในกรณีเช่นนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้ธนาคารถูกฟ้องฐาน Libel

ดังนั้น เหตุผลในการคืนเช็คจึงมิใช่ของประกอบในการปฏิเสธการใช้เงิน และการกระทำที่จะเป็นการละเมิดสัญญา (a breach of contract) ก็คือเมื่อ เหตุผลในการคืนเช็คไม่ตรงกับข้อเท็จจริงที่ธนาคารปฏิเสธการใช้เงิน<sup>1</sup>

ในการฟ้องร้องคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายจากการทำผิดฐาน Libel นี้ ตามปกติมักจะฟ้อง เรียกร้องมาพร้อมกับการเรียกร้องค่าเสียหายจากการผิดสัญญา เพราะ มีการปฏิเสธการใช้เงินตามเช็ค แต่มักจะปรากฏว่าถ้าเรียกร้องค่าเสียหายฐานละเมิดไม่ได้ เช่น การปฏิเสธการใช้เงินนั้นถูกต้อง ศาลก็จะไม่ให้ค่าเสียหายฐาน Libel ด้วย ยิ่งไปกว่านั้นความเสียหายที่เกิดจากการหมิ่นประมาทฐาน Libel นั้น พิสูจน์ได้ยาก เหตุผลในการคืนเช็คบางอย่าง แม้ศาลเห็นว่าเป็นการหมิ่นประมาท แต่ไม่อาจพิสูจน์ ให้เห็นถึงความเสียหายได้ เช่น ในคดี Jayson V. Midland Bank Ltd.

(1968) 1 Lloyd's Rep 409 ลูกขุนเห็นว่าคำว่า "Refer to drawer" ทำให้ชื่อเสียงของโจทก์ (ผู้สั่งจ่าย) ต้องเสื่อมเสียลงตามความรู้สึกนึกคิดของบุคคลทั่วไป แต่เนื่องจากธนาคารพิสูจน์ได้ว่าโจทก์ไม่มีสิทธิสั่งจ่ายเช็คฉบับที่ได้ถูกปฏิเสธการใช้เงินนั้น ธนาคารจึงไม่ต้องรับผิดชอบ

ตามหลักกฎหมายอังกฤษดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า เหตุผลในการคืนเช็ค ซึ่งธนาคารแจ้งให้ผู้ทรงทราบถึงเหตุที่ธนาคารปฏิเสธการใช้เงินนั้น แม้จะมีเหตุผลที่ถูกต้องแท้จริงก็ไม่จำเป็นเสมอไปที่จะก่อให้เกิดธนาคารรับผิดชอบ Libel ต้องพิจารณา ก่อนว่าเหตุผลนั้นเป็นการหมิ่นประมาทผู้สั่งจ่ายหรือไม่ และหากเป็นการหมิ่นประมาทแล้ว มีความเสียหายอย่างไรเกิดขึ้นแก่ผู้สั่งจ่ายหรือไม่ ถ้าไม่มีความเสียหายแล้วธนาคารก็ไม่

<sup>1</sup> Maurice Megrah and F.R. Ryder, Paget's Law of Banking.

ต้องรับผิดฐาน Libel คงต้องรับผิดฐานละเมิดตามหลักทั่วไป ถ้าเป็นการปฏิเสธการใช้เงินโดยมิชอบเท่านั้น และ ถ้ามิใช่เป็นการปฏิเสธการใช้เงินโดยมิชอบแล้ว ธนาคารก็ไม่มี ความรับผิดอะไรเลย

กฎหมายเรื่องละเมิดของไทย ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีบทบัญญัติ พิเศษถึงกรณีที่มีการทำละเมิดต่อบุคคลอื่นทำให้เขาเสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณ ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของบุคคลอื่นไว้ด้วยเหมือนกัน คือ มาตรา 423 บัญญัติว่า "ผู้ใดกล่าวหรือโฆษณาหรือหลาย ซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียง หรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญของ เขาโดยประการอื่นก็ได้ ทานว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อความเสียหาย ใดๆ อันเกิดแต่การนั้น แม้ทั้งเมื่อคนมิได้รู้อาข้อความนั้นไม่จริง แต่หากควรจะรู้อันได้"

ผู้ใดกล่าวสาส์นอันตนมิได้รู้อาเป็นความจริง หากว่าตนเองหรือผู้รับข่าว สาส์นนั้นมิทางได้เสียโดยชอบในการนั้นด้วยแล้ว ทานว่าเพียงที่ส่งข่าวสาส์นเช่นนั้นหาทำ ให้ผู้นั้นต้องรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม้อันได้"

มาตรานี้เป็นบทบัญญัติถึงกรณีทำให้เสียหายแก่ชื่อเสียง เกียรติคุณ ทางทำมา หาได้ และทางเจริญของบุคคล ซึ่งความจริงอาจเป็นกรณีทำให้เขาเสียหายแก่สิทธิ ตาม หลักเรื่องละเมิดทั่วไปใน มาตรา 420 ได้ คือสิทธิในชื่อเสียงหรือเกียรติคุณ แต่เนื่องจาก มีหลักเกณฑ์พิเศษ จึงได้บัญญัติเพิ่มเติมแยกไว้ต่างหากอีกมาตราหนึ่ง ดังนั้นถ้าหากว่าไม่เข้า กรณีตามมาตรา 423 นี้แล้วจะไม่เป็นละเมิด เพราะอาจเป็นการละเมิดตาม มาตรา 420 ฐานทำให้เสียหายแก่สิทธิก็ได้



การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายนี้ หมายถึงการแสดงความใด ๆ ด้วยถ้อยคำพูด เขียน แสดงกิริยาอาการ หรือวิธีอื่นใดก็ได้ ให้บุคคลที่สามหรือบุคคลภายนอกได้ทราบ คือ อาจเป็นการกระทำโดยการโฆษณา หรือโดยการป่าวประกาศด้วยวิธีใด ๆ ก็ได้ ความรับผิดชอบซึ่งจะเกิดตามมาตรา 423 นี้ ต้องเป็นการกล่าวหรือไขข่าวด้วยข้อความที่ไม่ตรงกับความจริง บุคคลที่สามหรือบุคคลภายนอกต้องเข้าใจความหมายนั้น แม้จะไม่มีใครเชื่อว่าเป็นความจริงก็ตาม เพราะถ้าตรงกับความเป็นจริงแล้วก็ย่อมเป็นข้อความที่ไม่ทำให้ผู้อื่นเสียหาย นอกจากนี้การกล่าวหรือไขข่าวนี้ไม่จำกัดว่าต้องทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เพียงแต่มีความสำคัญในการกล่าวหรือไขข่าวว่าจะเกิดผลเสียหายขึ้นจากการกระทำของตนเอง ต่อบุคคลอื่นก็เพียงพอแล้ว

ข้อความที่กล่าวหรือไขข่าวจะต้องทำความเสียหายแก่ชื่อเสียง เกียรติคุณทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญอย่างอื่นของผู้ต้องเสียหาย เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 939 - 940/2478 ศาลตัดสินว่า ฐานหุ้นส่วนยังไม่เลิกจากกัน จำเลยซึ่งเป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งประกาศทางหนังสือพิมพ์ว่าเลิกกันแล้ว ทำให้ใจทงซึ่ง เป็นหุ้นส่วนอีกคนหนึ่งเสียหาย จำเลยต้องรับผิดชอบตามมาตรา 423 เป็นต้น

ข้อความที่กล่าวหรือไขข่าวอันเป็นการฝ่าฝืนต่อความเป็นจริงนั้น จะถือเป็น การทำให้เสียหายต่อชื่อเสียง เกียรติคุณ ทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญของบุคคลอื่นหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาว่าบุคคลธรรมดาทั่วไปซึ่งมีความกึกกั่นโดยชอบ (มิใช่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ) เกิดความรู้สึกเกลียดชังหรือดูหมิ่นผู้นั้นหรือไม่ หากรู้สึกเช่นนั้นย่อมเป็นการทำให้ผู้นั้นต้องเสียหาย ในการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายกรณีตามมาตรา 423 นี้ ศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยว่าข้อความดังกล่าวนั้น เป็นการหมิ่นประมาทหรือไม่โดยพิจารณาว่าคนธรรมดาทั่วไปไม่มีความรู้สึกอย่างไร เว้นแต่คำที่มีความหมายพิสดารใจทงจึงต้องนำสืบว่ามีความหมายให้เข้าใจอย่างไร

การละเมิดกวดการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความเป็นจริงจนเป็นที่เสียหายแก่บุคคลอื่นตามมาตรา 423 นี้ มีหลักเกณฑ์ทำนอง เกี่ยวกันกับความผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 326 ของประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งบัญญัติว่า ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สามโดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทและถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาทใดกระทำความผิดโดยการโฆษณา ควบเอกสารหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏด้วยวิธีใด ๆ ผู้กระทำความผิดรับโทษหนักขึ้น (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328) หลักเกณฑ์การวินิจฉัยความรับผิดในกรณีหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 423 กับความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 เป็นไปในทำนองเดียวกัน ต่างกันแต่เพียงว่าในคดีแพ่งนั้นต้องปรากฏว่า เป็นข้อความที่ฝ่าฝืนต่อความจริง จึงจะถือว่าเสียหาย ส่วนคดีอาญา แม้จะเป็นความจริงก็ไม่เป็นข้อแก้ตัว ยกเว้น กรณีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 330 บัญญัติไว้ว่า "ในกรณีหมิ่นประมาท ถ้าผู้ถูกกล่าวกระทำความผิดพิสูจน์ได้ว่าข้อที่กล่าวเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริง ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ"

แต่ห้ามไม่ให้พิสูจน์ ถ้าข้อที่กล่าวเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัว และการพิสูจน์จะไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน"

กล่าวโดยทั่วไปแล้ว การกระทำใด ๆ ของชนาการอันเป็นการหมิ่นประมาทผู้อื่นหรือผู้เคยค่าแล้ว ชนาการอาจต้องรับผิดในผลของการกระทำนั้นทั้งในทางแพ่งและทางอาญาก็ได้ ถ้าการกระทำนั้นเข้าองค์ประกอบครบถ้วนตามบทบัญญัติของกฎหมาย

ดังนั้น หลักในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ทำให้เห็นได้ว่าหากชนาการใดกระทำการใด ๆ เช่น การให้เหตุผลในการกินเช็ค เป็นต้น ถ้าเป็นการกระทำที่เข้าลักษณะเป็นการทำลายชื่อเสียงของผู้อื่นหรือผู้ส่งจ่ายแล้ว ชนาการอาจต้องรับผิดต่อผู้เคยค่าฐานละเมิดตามมาตรา 423 ได้ ถ้าเป็นการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความเป็นจริง เช่น ให้เหตุผลในการกินเช็คไม่ตรงต่อความจริง และเป็นข้อความ

หมิ่นประมาทผู้เคยค้า เป็นต้น จนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายต่อผู้เคยค้า แต่ถาการกระทำของธนาคารไม่เข้าหลักเกณฑ์ ตามมาตรา 423 แต่ยังเป็นการทำให้ผู้เคยค้าเสื่อมเสียสิทธิในทางชื่อเสียง เกียรติคุณ ทางทำมาหากิน หรือทางเจริญของผู้เคยค้าแล้ว ธนาคารก็อาจต้องรับผิดชอบต่อละเมิดตามหลักทั่วไปใน มาตรา 420 อยู่เช่นกัน

ความรับผิดของธนาคารผู้จ่าย ในกรณีกระทำการหมิ่นประมาทผู้เคยค้าตาม มาตรา 423 ของไทยนี้ จึงมีลักษณะและกฎเกณฑ์คล้ายคลึงกับความผิด Libel ของกฎหมายอังกฤษ ด้วยเหตุนี้ในการปฏิบัติงานของ ธนาคารผู้จ่ายนั้น ถาธนาคารได้กระทำการหมิ่นประมาทผู้เคยค้าด้วยข้อความที่เขียนหรือตีพิมพ์แล้วธนาคารอาจต้องรับผิดชอบต่อละเมิด เช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะอาศัยหลักเกณฑ์ในกฎหมายไทยหรือกฎหมายอังกฤษ

อย่างไรก็ตามในการปฏิบัติยังไม่เคยมีคำพิพากษาของศาลฎีกา เกี่ยวกับกรณี การปฏิเสธการใช้เงินตามเช็คโดยให้เหตุผลในการคืนเช็ค เป็นการหมิ่นประมาท ซึ่งธนาคารผู้จ่ายถูกฟ้องร้องให้รับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นใหม่ทดแทน ในกรณีที่ธนาคารกระทำละเมิดต่อผู้เคยค้า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 423 หรือแม้ในคดีอาญายังไม่เคยปรากฏว่า ธนาคารได้ถูกฟ้องร้องในความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 ในกรณีเช่นนี้ ทั้งผู้เขียนเห็นว่าความปกติของการจะมีกระวั้งในการแจ้งหรือแจ้งข้อความ หรือข้อมูลใด ๆ อยู่แล้ว ธนาคารมีหน้าที่ในการรักษาความลับของผู้เคยค้า การเปิดเผยข้อมูลใด ๆ อาจทำให้ผู้เคยค้าต้องเสียหายและส่วนมากมักจะเป็นกรณีที่ธนาคารช่วยปกปิดความจริงเกี่ยวกับสถานะที่ไม่ดีของผู้เคยค้าเสียอีก ตัวอย่างที่เห็นได้เสมอ ก็ในกรณีที่ธนาคาร จะปฏิเสธการใช้เงิน เพราะผู้เคยค้าไม่มีเงินในบัญชีพอจ่าย แต่ธนาคารเกรงว่าผู้เคยค้า (ผู้สั่งจ่าย) อาจมีความผิดอาญา ฐานออกเช็คโดยมีเจตนาไม่ใช้เงินตามเช็ค จึงได้ให้เหตุผลในการคืนเช็คว่า "ไปรอก็คัดต่อผู้สั่งจ่าย" ดังนั้น การที่ธนาคารจะคืนเช็คโดยให้เหตุผลที่ไม่ตรงต่อความเป็นจริงและเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้เคยค้าถูกดูหมิ่นเสื่อมเสียชื่อเสียงนั้น คงเกิดขึ้นได้ยาก เพราะธนาคารต้องใช้ความระมัดระวังในการเลือกเหตุผลในการคืนเช็ค

ให้ตรงต่อความเป็นจริงอยู่แล้ว และในกรณีที่ธนาคารปฏิเสธการชำระเงินโดยชอบ โอกาสที่ธนาคารจะต้องรับผิดชอบนั้นแปรผกผันกันมาก เกิดขึ้นน้อยมาก แต่ถ้าเป็นการปฏิเสธการชำระเงินตามเช็คโดยมิชอบ นอกจากธนาคารจะต้องรับผิดชอบสัญญาที่มีต่อบุคคลแล้ว อาจต้องรับผิดชอบต่อเม็ดเงินที่เสียชื่อเสียงความประมาทกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 423 อีกก็ได้

### ค. ธนาคารต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น

สิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 4 ข้างต้นว่า ถ้าการที่ธนาคารไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ในการชำระเงินเช็คโดยชอบแล้วทำให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น ธนาคารต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น ไม่ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นจะคิดคำนวณเป็นเงินได้หรือไม่ก็ตาม และถ้าหากในการปฏิเสธการชำระเงินของธนาคารกระทำลงโดยมิชอบและเหตุผลในการปฏิเสธการชำระเงินที่ธนาคารแจ้งให้ผู้ทรงหรือผู้รับเงินทราบ มีลักษณะเป็นการหมิ่นประมาทผู้สั่งจ่าย ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงหรือความเชื่อถือแล้ว ธนาคารต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น แก่ชื่อเสียงหรือเครดิตของผู้สั่งจ่ายนั้นด้วย นอกจากนี้ถ้าการกระทำของธนาคารเข้าลักษณะเป็นความผิดทางอาญาแล้ว อาจทำให้ธนาคารต้องรับโทษทางอาญ่อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้การกระทำของธนาคาร เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น แต่ไม่ใช่ว่าธนาคารจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมดเสมอไป เพราะการที่ธนาคารจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างไรบ้าง แลเห็น หรือเพียงไรนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการกระทำของธนาคารว่าเป็นกรณีผิดสัญญาหรือเป็นการทำละเมิด ถ้าเป็นเรื่องผิดสัญญา ความรับผิดของธนาคารต้องเป็นไปตามข้อตกลงในสัญญาหรือตามกฎหมาย เกณฑ์ในกฎหมายเกี่ยวกับการผิดสัญญา หากเป็นการทำละเมิดก็ต้องพิจารณาจากกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดต่อไป

ผู้มีสิทธิฟ้องร้องให้ธนาคารต้องรับผิดชอบ

ผู้ที่มีสิทธิฟ้องร้องให้ธนาคารต้องรับผิดชอบในการที่ธนาคารไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ธนาคารใช้เงินตามเช็คโดยชอบ ก็คือ ผู้ที่ได้รับความสะดวกจากการกระทำดังกล่าวของธนาคาร ซึ่งอาจจะ เป็นคู่สัญญากับธนาคาร ก็คือ ผู้ยกค่า หรือผู้คนที่ถูกธนาคารหักค่าใช้จ่ายโดยหักแข็ง เช่น ผู้เป็นเจ้าของ อันแทจริงแห่งเช็ค (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 997 และ มาตรา 998) หรือผู้คนที่ให้ถูกธนาคารกระทำละเมิดความผิดทั่วไป อาทิเช่น ผู้ทรง โดยชอบด้วยกฎหมายหรือผู้สละสิทธิ์

โดยเหตุที่ธนาคารผู้ขายมีความสัมพันธ์ทางสัญญา กับผู้ยกค่าซึ่ง เป็นผู้สั่งจ่ายเช็ค ดังนั้น ถ้าหากธนาคารไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ในการใช้เงินตามเช็คโดยชอบแล้ว บุคคลผู้มีสิทธิฟ้องร้องให้ธนาคารต้องรับผิดชอบในกรณีที่ธนาคารไม่ใช้เงินตามเช็ค หรือปฏิเสธการใช้เงินตามเช็คได้เสมอ ก็คือ ผู้ยกค่า หรือผู้สั่งจ่าย เท่านั้น เพราะ เป็นผู้บันทึกสัมพันธ์โดยตรงกับธนาคาร ซึ่ง อาจจะฟ้องร้องให้ธนาคารรับผิดชอบฐานผิดสัญญาหรือฐานไม่ปฏิบัติตามความตามกฎหมายหรือ ฐานะผิดอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งหมดก็ได้ แล้วแต่กรณี

ในกรณีเป็นบัญชีของนิติบุคคล เช่น บริษัท, ห้างหุ้นส่วนจำกัด เป็นต้น ผู้ที่ถือว่า เป็นผู้ยกค่าของธนาคารก็คือ นิติบุคคล นั้นเอง ถ้าหากนิติบุคคลนั้นได้รับความเสียหายจากการกระทำของธนาคาร ผู้มีสิทธิฟ้องร้องธนาคารก็คือผู้มีอำนาจกระทำการแทนในนามของนิติบุคคลนั้น แต่ถาเป็นบัญชีของ คณะบุคคลที่มิใช่เป็นนิติบุคคล ผู้ยกค่าของธนาคารที่มีสิทธิฟ้องร้องธนาคารได้ คือบุคคลทุกคนที่ประกอบขึ้นเป็นคณะบุคคลนั้น เช่น บัญชีของห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน (ไม่ใช่นิติบุคคลตามกฎหมาย) ในการ เปิดบัญชีของห้างนี้ ผู้เป็นคู่สัญญาหรือผู้ยกค่ากับธนาคาร คือผู้ เป็นหุ้นส่วนทุกคนของ ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียนนี้ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1033 และมาตรา 1050) ผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนต่างก็เป็นผู้ยกค่ากับธนาคารก็ย่อมมีสิทธิฟ้อง เรียกร้องให้ธนาคารรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตนแต่ละคนเป็นการส่วนตัวได้ เป็นต้น



ตามปกติบุคคลอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้เงินตามเช็คของธนาคารไม่อาจฟ้องร้องธนาคารผู้จ่ายให้รับผิดได้ เพราะมีโทษสัญญาที่ธนาคาร นอกจากธนาคารผู้จ่ายไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายหรือกระทำละเมิดตามหลักทั่วไปต่อตนหรือในกรณีที่ธนาคารยอมรับต่อผู้ทรง (ผู้รับเงิน, ผู้รับสลักหลัง หรือผู้ถือ) ว่ามีเงินในบัญชีพอจะจ่ายตามเช็คนั้น<sup>1</sup> หรือธนาคารได้รับรองเช็คตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๓ ซึ่งในกรณีเหล่านี้ธนาคารต้องรับผิดในฐานะ เป็นคู่สัญญาในเช็ค มิใช่ เป็นความรับผิดในฐานะธนาคารผู้จ่าย

สำหรับธนาคารผู้เรียกเก็บนั้น ในทางปฏิบัติโดยทั่วไปไม่ปรากฏว่าต้องได้รับความเสียหายจากการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของธนาคารผู้จ่าย ทั้งในกฎหมายตัวเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือระเบียบสำนักหักบัญชีมิได้มีบทบัญญัติหรือบทกำหนดถึงความรับผิดระหว่างธนาคารผู้จ่ายกับธนาคารผู้เรียกเก็บจะหึงงันไว้ ความผูกพันที่ธนาคารผู้จ่ายจะมีต่อธนาคารผู้เรียกเก็บในทางสัญญาก็ไม่มี ทั้งนี้หากธนาคารผู้จ่ายจะต้องรับผิดต่อธนาคารผู้เรียกเก็บแล้ว คงต้องรับผิดฐานละเมิดตามหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๐ ซึ่งในทางปฏิบัติยังไม่เคยมีตัวอย่างคำพิพากษาของศาลฎีกาที่แสดงว่าธนาคารผู้จ่ายต้องรับผิดฐานกระทำละเมิดต่อธนาคารผู้เรียกเก็บ แต่ในบางกรณีธนาคารผู้เรียกเก็บอาจต้องรับผิดต่อธนาคารผู้จ่ายก็ได้ เช่น ในกรณีที่ธนาคารผู้เรียกเก็บส่งเช็คผิดกรมไปเรียกเก็บเงินจากธนาคารผู้จ่าย โดยได้รับรองการสลักหลังไปควยว่า "Endorsement Guaranteed" แต่ปรากฏว่าการสลักหลังของผู้สลักหลังคนสุดท้ายซึ่งเป็นผู้เคยค้าของธนาคารผู้เรียกเก็บเป็นการสลักหลังปลอม<sup>2</sup> ทำให้ธนาคารผู้จ่ายได้ใช้เงินให้แก่อุปกรณ์ไม่มีสิทธิได้รับเงิน

<sup>1</sup> ดูคดี Boyd V. Emmerson (1934) 2 A. & E. 184 ; คดี Aucheroni &

Co. V. Midland Bank Ltd. (1929) 2 K.B. 294.

<sup>2</sup> คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1554/2504

ตามเช็ค และถูกผู้เป็นเจ้าของ อันแท้จริงแห่งเช็คส่งร่องให้ธนาคารผู้จ่ายต้องรับผิดชอบ  
เช่นนี้ ธนาคารผู้จ่ายก็อาจมีสิทธิเรียกร่องให้ธนาคารผู้เรียกเก็บต้องรับผิดชอบในการที่ได้รับ  
ร่องการสลักหลัง เช็คก็ได้ (อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติก็ยังไม่มีตัวอย่างปรากฏในคำพิพากษา  
ของศาลฎีกา เช่นเดียวกัน)

### ลักษณะของความเสียหาย

แม้ว่าจะมีความเสียหายเกิดขึ้นจากการที่ธนาคารไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ในการใช้เงิน  
ตามเช็คโดยชอบ ก็ตามโดยหลักในกฎหมายนั้นมิใช่ว่าธนาคารหรือผู้ก่อความเสียหายจะต้อง  
รับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้นเสมอไป ต้องพิจารณาจากลักษณะของความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยเพราะ  
ในความเป็นจริงนั้น ไม่อาจกล่าวได้แน่นอนเสมอไปว่า เหตุที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดผลอะไรบ้าง  
หรือผลที่เกิดขึ้นนั้นเกิดเพราะเหตุอะไรบ้าง เหตุและผลเหล่านี้เป็นปัญหาข้อเท็จจริงซึ่งต้อง  
พิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป โดยต้องอาศัยการวินิจฉัยของบุคคลธรรมดาทั่วไปที่มีความคิดเห็น  
โดยชอบเป็นมาตรฐานว่า การกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหายหรือไม่ แต่ผลบางอย่างอัน  
สืบเนื่องมาจากการกระทำของผู้ก่อความเสียหายนี้อาจอยู่นอกขอบเขตที่ควรจะต้องรับผิดชอบ  
เพราะเหตุการณอย่างใดอย่างหนึ่ง อาจเป็นผลมาจากเหตุหลายอย่างหลายประการ จึงเป็น  
การแน่ชัดว่าจะให้ผู้กระทำละเมิดรับผิดชอบในผลทั้งหมดไม่ได้ คงรับผิดชอบเฉพาะความเสียหายที่  
เป็นผลเนื่องมาจากการกระทำของตนไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายซึ่งโดยปกติไม่มีทางที่จะ  
เกิดจากการกระทำของตน<sup>1</sup>

<sup>1</sup> ไพจิตร ปุญญพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด,

ในการวินิจฉัยความรับผิด ศาลประเทศต่าง ๆ วินิจฉัยเอาเนื่องไปทางให้รับผิด  
 ในความเสียหายที่เป็นผลโดยตรง แต่ใกล้ชิดกับเหตุ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล  
 ศาลสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ ถือเอาความเสียหายตามธรรมดาและใกล้ชิด  
 (naturally and proximately caused) <sup>1</sup>

กฎหมายละเมิดตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ของไทยมิได้บัญญัติไว้ว่า  
 ในการทำละเมิดนั้นผู้กระทำจะต้องรับผิดในผลเช่นใด แต่เห็นได้ว่า ถ้าความเสียหายเกิด  
 ขึ้นโดยผิดกฎหมายควยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้กระทำแล้ว แม้ความเสียหาย  
 เป็นผลที่ผู้กระทำไม่อาจคาดหมายได้ก็ตาม แต่เมื่อเป็นผลโดยตรงจากการกระทำของตน  
 และเป็นผลที่ใกล้ชิดไม่ไกลกว่าเหตุแล้ว ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดอย่างไรก็ตามผลเสียหาย  
 อันหนึ่งอาจเกิดขึ้นจากเหตุหลายประการ บางกรณีจึงอาจไม่เป็นธรรมดาที่จะให้ผู้กระทำต้อง  
 รับผิดในความเสียหายทั้งสิ้น อันเกิดจากเหตุนั้นแก่เพียงผู้เดียว ศาลจึงอาจวินิจฉัยให้ผู้กระทำ  
 รับผิดทั้งหมดหรือแก่เพียงบางส่วน หรือยกเว้นความรับผิดเสียเลยก็ได้ แต่ตามประมวลกฎหมาย  
 แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ยังได้บัญญัติให้ศาลวินิจฉัยค่าสินไหมทดแทนได้ตามพฤติการณ์และ  
 ความร้ายแรงแห่งละเมิดอีกด้วย

#### ตัวอย่างคำพิพากษาของศาลฎีกา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 131/2496 คดีไต่ความว่า การรถไฟได้เปิดบัญชีฝากเงินไว้  
 กับธนาคาร (จำเลยที่ 2) รวม 4 บัญชี เรียกชื่อบัญชีเหล่านั้นแตกต่างกันแต่ละแผนกบัญชี  
 ที่เกิดเหตุเป็นบัญชีที่จำเลย (จำเลยที่ 1) เป็นผู้มิอำนาจเซ็นสั่งจ่าย จำเลยไต่ความว่า  
 เชื้อคิให้ พนักงานบัญชีเป็นผู้เก็บรักษา มีหน้าที่กรอกเชื้อคิให้จำเลยเซ็นชื่อ ต่อมาปรากฏว่ามี  
 ผู้ลอบฉีกเชื้อคิจากสมุดเช็คไปแล้วปลอมลายเซ็นจำเลยมา เบิกเงินไป การรถไฟฟ้องว่าจำเลย  
 ผู้มิอำนาจเซ็นสั่งจ่ายของการรถไฟประมาทเลินเล่อไม่เก็บรักษาสมุดเช็คและดวงตราไว้ให้

<sup>1</sup> พจน ปลูกปกม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยละเมิด  
 แก้ไขเพิ่มเติม พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา,  
 2523), หน้า 219.

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ข้ออ้างของการรถไฟไกลกับเหตุแห่งความเสียหาย เหตุแห่งความเสียหายในเรื่องนี้บังเกิดจากการปลอมเช็ค และธนาคารจ่ายเงินตามเช็คปลอมนั้น กฎหมายจะผูกผลแห่งการกระทำของบุคคลต่อเมื่อการกระทำนั้นเป็นผลธรรมคาหรือผลโดยตรงจากการกระทำหรือเป็นผลอันใกล้ชิดกับเหตุ จำเลยมีหน้าที่อื่น ๆ อีกมากจึงแบ่งภาระให้เสมือนพนักงานซึ่งมีหน้าที่ติดต่อและทำธุระเรื่องนั้นมานาน เพิ่งมาเกิดการทุจริตขึ้นโดยไม่รู้ว่าใครเป็นผู้ทำ ถ้าจะตำหนิในเรื่องปกครองว่าดูแลรักษาการไม่เรียบร้อยถึงขนาดจึงมีช่องทางให้เห็นเหตุหน้าความเสียหายมาให้ได้คั้งก็มีทางที่อาจตำหนิได้ แต่จะให้รับผิดชอบสำหรับความเสียหายที่บังเกิดในคดีหาได้ไม่ เพราะความเสียหายมิได้บังเกิดผลโดยตรงหรือเป็นผลอันใกล้ชิดจากการกระทำของจำเลย หากแต่เกิดจากการกระทำของผู้อื่น จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบ

เมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบในความเสียหายตามหลัก เรื่องละเมิดดังกล่าว จะเห็นว่าในการที่ธนาคารปฏิบัติหน้าที่ในการใช้เงินตามเช็คโดยมิชอบ ธนาคารจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำดังกล่าวของธนาคารหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาว่า ถ้าความเสียหายนั้นเป็นผลโดยตรงและใกล้ชิดกับการปฏิบัติหน้าที่ในการใช้เงินตามเช็คโดยมิชอบของธนาคารแล้วธนาคารจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้น

ในสหรัฐอเมริกา การปฏิเสธการใช้เงินของธนาคาร บางกรณีอาจเป็นการผิดสัญญาหรือประมาทเลินเล่อ หรือละเมิดหน้าที่ และบางกรณีอาจเป็นการทมิฬประมาท ทั้งนี้กฎหมายของสหรัฐอเมริกาได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของธนาคาร ต่อลูกค้าในกรณีที่มีการปฏิเสธการใช้เงินโดยมิชอบไว้อย่างชัดเจนว่า ธนาคารผู้จ่ายต้องรับผิดชอบต่อลูกค้าในความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างใกล้ชิดหรือสัมพันธ์กับการปฏิเสธการใช้เงินโดยมิชอบ ในกรณีที่มีการปฏิเสธการใช้เงิน แม้โดยสำคัญผิด ธนาคารจะต้องรับผิดชอบเมื่อลูกค้าพิสูจน์ได้ว่า เป็นความเสียหายที่แท้จริง

( Uniform Commercial Code, Section 4 - 402 )<sup>1</sup>

ส่วนในกฎหมายไทยไม่มีบทบัญญัติทำนองเดียวกับ กฎหมายของสหรัฐอเมริกา ดังนั้น ไม่ว่าจะ เป็นความรับผิดในกรณีปฏิเสธการชำระเงินโดยมิชอบหรือไม่ก็ตาม ธนาคารจึงต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น เช่นเดียวกับความรับผิดในเรื่องละเมิดดังกล่าวมาแล้วข้างต้นนั่นก็คือ ธนาคารจะต้องรับผิดในความเสียหายที่เป็นผลโดยตรง และเป็นผลที่ไม่ไกลเกินกว่าเหตุคือ การปฏิเสธการชำระเงิน โดยมิชอบหรือการไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการชำระเงินตามเช็คของธนาคาร หรือการกระทำใด ๆ โดยมิชอบของธนาคารเอง

เมื่อมีการละเมิดเกิดขึ้นแล้ว ย่อมเป็นหนี้ของผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบชำระค่าสินไหมทดแทน (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420) ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายใดทันที เพราะเป็นหนี้ซึ่งเกิดจากมูลละเมิด ถือว่าลูกหนี้ได้ซึ่งเอาผิดกันมาแต่เวลาที่ทำละเมิด (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 206) ความมุ่งหมายในการชดเชยค่าสินไหมทดแทน ก็คือทำให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมเหมือนเมื่อยังไม่มีการทำละเมิดเกิดขึ้น เช่น เอาทรัพย์สินของเขาไปก็จะต้องคืนให้หรือไม่สามารถคืนได้ก็ต้องชดเชยราคา เป็นต้น

---

<sup>1</sup> Uniform Commercial Code, Section 4-402 "A payor bank is liable to its customer for damages proximately caused by the wrongful dishonor of an item. When the dishonor occurs through mistake liability is limited to actual damages proved. If so proximately caused and proved damages may include damages for an arrest or prosecution of the customer or other consequential damages. Whether any consequential damages are proximately caused by the wrongful dishonor is a question of fact to be determined in each case".



ค่าสินไหมทดแทน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 วรรคสอง ได้แก่ การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิดหรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความสะดวกอย่างใด ๆ อันได้เกิดขึ้นนั้นด้วย ทั้งนี้ถือว่าค่าสินไหมทดแทนจะจำกัดอยู่ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 438 วรรคสอง เท่านั้น เพราะใน มาตรา 438 วรรคแรก ได้บัญญัติไว้ว่า "ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด" จึงหมายความว่า ถ้ามีค่าสินไหมทดแทนประการอื่นนอกจากที่กำหนดไว้ในมาตรา 438 วรรคสองแล้ว ศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยเองว่าผู้เสียหายควรได้รับการชดเชยความเสียหายอะไรอีกบ้าง ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายในการให้คดีค่าสินไหมทดแทนซึ่งมีวัตถุประสงค์ใหญ่ เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมก่อนเกิดการหาละเมิดเท่าที่จะเป็นไปได้

ความเสียหายอันเกิดจากการละเมิดนี้ อาจเป็นความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้ เช่น ทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น ความเสียหายที่ผู้เสียหายนั้นได้รับก็สามารถคิดคำนวณได้จากราคาของทรัพย์สินนั้นเป็นต้น หรืออาจเป็นความเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ก็ได้ เช่น ทำให้เขาเสียชื่อเสียง เป็นต้น ความเสียหายดังกล่าวนี้ เช่น คารักรักษาพยาบาล, ค่าปลงศพ (กรณีที่ทำให้เขาเสียชีวิต) ค่าเสียหายที่ขาดประโยชน์ทำมาหากิน เพราะไม่สามารถประกอบกิจการงาน ความเสียหายอันเกิดจากการละเมิดนี้มีได้จำกัดเฉพาะแต่ความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วในปัจจุบัน แต่รวมถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันเป็นที่แน่นอนว่าจะเกิดขึ้นอีกด้วย เช่น ทำให้บิดาเสียชีวิต ผู้กระทำความผิดต้องชดเชยค่าชดเชยการให้แก่บุตรผู้เยาว์ของผู้ตายด้วย

นอกจากค่าเสียหายดังกล่าวแล้ว ในกรณีที่เห็นเงินที่จะต้องชดเชยให้แก่กันแล้ว ย่อมเรียกร้องเอาดอกเบี้ยในหนี้เงินนั้นได้ทั้งสิ้น เช่น ค่าเสียหายในอนาคตนั้นจำเลยก็ต้องเสียดอกเบี้ยนับแต่วันหาละเมิด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 379/2518) เป็นต้น ในกรณีค่าสินไหมทดแทนต้องชดเชยกันเป็นเงิน ก็เป็นหนี้เงินซึ่งต้องคิดดอกเบี้ยกันในระหว่างมีคณัตถ์รอยละเจ็ดครึ่งต่อปี (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224 และมาตรา 225).

## ผู้เสียหายมีหน้าที่พิสูจน์ความเสียหาย

แม้ว่ามีความเสียหายเกิดขึ้นแล้ว ผู้ได้รับความเสียหายจะได้รับชดเชยค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำ ความเสียหายหรือไม่นั้น เป็นคนละเรื่องคนละตอนกัน การได้รับชดเชยค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้เพียงใ้เท่านั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 กำหนดให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดเพราะในการทำละเมิดแต่ละรายอาจมีเหตุอันก่อให้เกิดความเสียหายได้หลายเหตุรวมกัน เหตุเหล่านี้ต้องนำมาคำนึงในการวินิจฉัยกำหนดค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ทำละเมิดต้องรับผิดชอบและการกำหนดจำนวนเงินค่าเสียหายไม่อาจวางกฎเกณฑ์ให้แน่นอนตายตัวเพื่อใช้บังคับกับทุกกรณีได้ จะต้องพิจารณาเหตุจากพฤติการณ์ในแต่ละกรณีซึ่งย่อมแตกต่างกันไป ดังนั้น มิได้หมายความว่าโจทก์ฟ้อง เรียกร้อง เท่าใด ศาลจะให้ตามที่เรียกร้องเสมอไป ศาลอาจลดจำนวนค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนตามที่ขอมาลงได้ เพราะศาลจะกำหนดให้ตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด โจทก์จึงมีหน้าที่จะต้องพิสูจน์ให้เห็นว่า ตนได้เสียหายจริงตามจำนวนฟ้อง เรียกร้องจากจำเลย<sup>1</sup> ถ้าหากข้อเท็จจริงยังไม่แน่ชัดหรือโจทก์นำสืบพิสูจน์ไม่เห็นชัด หรือไม่ควรจะได้รับค่าเสียหายตามที่เรียกร้อง ศาลก็จะเป็นผู้กำหนดค่าเสียหายให้ตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

นอกจากนี้ถ้าผู้เสียหาย เป็นผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำของธนาคาร ซึ่งการกระทำนั้น เป็นทั้งผิดสัญญาที่ธนาคารมีกับผู้เสียหาย และเป็นการละเมิดผู้เสียหายด้วย เช่น เช็คของผู้เสียหายมีลักษณะสมบูรณ์สามารถใช้เงินได้โดยชอบ แต่ธนาคารปฏิเสธการใช้เงินตามเช็คฉบับดังกล่าวโดยให้เหตุผลว่า "เงินในบัญชีไม่พอจ่าย" ทั้ง ๆ ที่เงินในบัญชีของผู้เสียหายมีพอจ่ายตามเช็คนั้น ทำให้ผู้เสียหายเสียเครดิต เป็นต้น ผู้เสียหายมีสิทธิจะเลือกฟ้องร้องบังคับเอาจากการผิดสัญญาหรือละเมิดก็ได้ แล้วแต่จะเลือกกว่าทางใดจะเป็นประโยชน์แก่ตนมากกว่า หรือจะบังคับเอาทั้งสองทางก็ได้ เพราะไม่มีกฎหมายบังคับให้ต้องเลือกเอาทางใดทางหนึ่ง<sup>2</sup>

<sup>1</sup> คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 242/2515

<sup>2</sup> คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 974/2492

โดยอาศัยหลักความรับผิดชอบในเรื่องละเมิด ดังกล่าวมาทั้งหมดนี้ ธนาคารไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการใช้เงินตามเช็คโดยมิชอบหรือปฏิเสธการใช้เงินตามเช็คโดยมิชอบ ทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลผู้ใดแล้ว ผู้ที่ได้รับความเสียหายนั้นจะต้องมีหน้าที่พิสูจน์ให้เห็นว่าธนาคารทำให้ตนเสียหายอย่างไรบ้าง (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84) ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา เกี่ยวกับความรับผิดชอบของธนาคารผู้เรียกเก็บ ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1725 - 1726/2506 ขอให้จริงปรากฏว่า ธนาคารรับเช็คไว้เพื่อเรียกเก็บเงินจากผู้ลูกค้า แต่เช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ธนาคารไม่มีหลักฐานแสดงว่าใครแจ้งให้ลูกค้าทราบว่า เช็คนั้นเรียกเก็บเงินไม่ได้อีกด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 812 คือ เป็นเรื่องธนาคารประมาทเลินเล่อ ถ้ามีความเสียหายเกิดขึ้นอย่างใด ๆ ธนาคารต้องรับผิดชอบ ความเสียหายที่ลูกค้าได้รับเนื่องจากการที่ธนาคารไม่ได้แจ้งว่าเรียกเก็บเงินตามเช็คไม่ได้นั้น เป็นเรื่องที่ลูกค้าต้องนำสืบ การที่ลูกค้าไม่อาจดำเนินคดีอาญากับผู้สั่งจ่ายได้ เพราะธนาคารไม่ได้แจ้งให้ลูกค้าทราบว่า เช็คเรียกเก็บเงินไม่ได้นั้นไม่เป็นเหตุให้ยกชั้นอ้างเรียกค่าเสียหายจากธนาคารได้

หลักเดิมในกฎหมายอังกฤษ ถือว่าถ้าธนาคารไม่ใช้เงินตามเช็คของลูกค้าโดยไม่มีเหตุอันชอบด้วยกฎหมาย ธนาคารจะต้องรับผิดชอบต่อบุคคลในความเสียหายที่ได้รับโดยไม่จำกัดมีการพิสูจน์ว่าได้รับความเสียหายที่แท้จริงอย่างไรบ้าง<sup>1</sup> โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผู้เคยค้าที่ถูกธนาคารปฏิเสธการใช้เงินโดยมิชอบนั้นเป็นพ่อค้า นักธุรกิจ และมีหลักตาม Common law เรียกว่า "trader rule" ถือว่าการที่ธนาคารไม่ใช้เงินตามเช็คของบุคคลดังกล่าวยอมทำให้เขาต้องได้รับความเสียหายอยู่ในตัว เพราะเป็นที่สันนิษฐานได้ว่าอย่างน้อย ๆ ยอมจะต้องทำให้เขาขาดความเชื่อถือเสียเศรษฐกิจจึงไม่ควรมีการพิสูจน์ถึงความเสียหายอีก

<sup>1</sup> คดี Rolin V. Steward (1854) 14 Q B 595.

แต่ต่อมาศาลอังกฤษมีแนวความคิดโน้มเอียงไปในทางที่ว่า ผู้อ้างว่าได้รับความเสียหายจะต้องพิสูจน์ว่าได้รับความเสียหายแท้จริงอย่างไร โดยเฉพาะในกรณีที่ได้เรียกร้องค่าเสียหายพิเศษมาด้วย ดังเช่น Lord Birkenhead LC กล่าวไว้ในคดี Wilson v. United Counties Bank Ltd (1920) AC 102, 112 ว่า แนวคำพิพากษานิติกาที่เป็นบรรทัดฐานในกรณีที่มีการปฏิเสธการชำระเงินตามเช็ค ถือว่าทำให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่ความเชื่อถือของผู้ประกอบธุรกิจการค้าอยู่ในตัว บุคคล เช่นนี้ย่อมได้รับการชดเชยทดแทนในความเสียหายที่ได้รับ เว้นแต่ในกรณีที่มีการเรียกร้องค่าเสียหายพิเศษ ย่อมจะต้องมีการพิสูจน์ให้เห็นถึงความเสียหายที่ได้รับ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม กรณีที่เกี่ยวกับสัญญา ผู้พิพากษา Lawrence ได้กล่าวไว้ในคดี Gibbons v. Westminster Bank Ltd (1939) 3 All ER 577 ว่า "บุคคลที่มีได้ประกอบธุรกิจการค้าไม่มีสิทธิได้รับการชดเชยความเสียหายที่ตนได้รับจากปฏิเสธการชำระเงินโดยมิชอบเสมอไป เว้นแต่เขาจะได้อ้างและพิสูจน์ว่าความเสียหายที่เขาได้รับนั้นเป็นความเสียหายพิเศษ"

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าในอังกฤษนั้นเป็นหลักว่า ในกรณีที่ผู้ประกอบการค้าได้รับความเสียหายจากการไม่ปฏิบัติตามที่ในกาชำระเงินตามเช็คของธนาคาร ถือว่าความเชื่อถือหรือเครดิตของบุคคล เช่นนี้ได้รับความเสียหายเสมอ จึงมีต้องพิสูจน์ถึงเสียหายที่ได้รับเว้นแต่ในกรณีที่มีการเรียกร้องค่าเสียหายพิเศษอื่น ๆ มาอีกด้วย ซึ่งไม่ว่าผู้เสียหายจะเป็นผู้ประกอบการค้าหรือไม่ก็ตามต้องพิสูจน์ให้เห็นว่า ตนได้รับความเสียหายอย่างไร

สำหรับกฎหมายสหรัฐอเมริกา นั้น ตาม Uniform Commercial Code Section 4 - 402 กำหนดไว้ว่า "ธนาคารต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิเสธการชำระเงินโดยมิชอบ แม้ว่าการปฏิเสธการชำระเงินจะเกิดขึ้นโดยความสำคัญผิดหรือไม่ก็ตาม ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ว่าเป็นความเสียหายที่แท้จริงและถ้าการกระทำของธนาคาร เป็นสาเหตุใกล้ชิดกับความเสียหายและสามารถพิสูจน์ความเสียหายได้แล้ว ค่าเสียหายที่ได้รับอาจรวมถึง



ค่าใช้จ่ายในการจับกุมคุมขังหรือค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีของผู้เคยศ้า หรือค่าเสียหายที่เกี่ยวข้อง เนื่อง แต่อย่างไรก็ตาม ค่าเสียหายที่เกี่ยวข้องนี้จะ เป็นค่าเสียหายที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิเสธการใช้เงินโดยมิชอบหรือไม่นั้น เป็นปัญหาข้อเท็จจริงซึ่งต้องพิจารณาในแต่ละกรณี ๆ ไป"

Section 4 - 402 นี้ปฏิเสธหลักดั้งเดิมที่ถือกันมาว่า ถ้ามีการปฏิเสธการใช้เงินตามเช็คของพ่อค้า นักธุรกิจ หรือผู้มีเครดิตในวงการธุรกิจ ถือว่าบุคคลเหล่านี้ได้รับความเสียหายต่อเครดิตของเขา โดยไม่ต้องมีการพิสูจน์ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น (หลัก trader rule ใน Common Law ) และกำหนดค่าเสียหายจากการหมิ่นประมาทของธนาคารให้ได้เลย โดย Section 4 - 402 ถือว่าบรรดาพ่อค้า นักธุรกิจหรือผู้อยู่ในวงการธุรกิจเหล่านี้ก็เป็นเช่นเดียวกับผู้ตั้งจ่ายธรรมดา ๆ ซึ่งเมื่อถูกปฏิเสธการใช้เงินก็ย่อมได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียงเหมือนกัน ดังนั้น ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิเสธการใช้เงินโดยสำคัญผิดก็ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าได้รับความเสียหายจริง ๆ <sup>1</sup>

อนึ่ง ผู้เขียนเห็นว่า กฎหมายของไทยก็ไม่ควรนำหลัก trader rule ตามกฎหมายอังกฤษมาใช้ เพราะกาปฏิบัติงานของธนาคารในแต่ละวันมีเช็คผ่านวันละมากมาย ธนาคารจะจดจำได้อย่างไรว่าผู้เคยศ้าคนใดเป็นพ่อค้า นักธุรกิจ หรือไม่ (เว้นแต่เป็นผู้เคยศ้าที่ธนาคารคุ้นเคยเป็นอย่างดี) ดังนั้นการที่จะให้ธนาคารต้องรับผิดชอบเมื่อมีการปฏิเสธการใช้เงินตามเช็คเช่นนี้สมควรแล้ว ธนาคารจะต้องเสียเวลาตรวจดูผู้ตั้งจ่ายเงินตามเช็คทุกฉบับ และไม่เป็นธรรมแก่ธนาคารผู้จ่าย

นอกจาก Section 4 - 402 แล้ว ใน Section 4 - 403 (3) ของ Uniform Commercial Code ยังได้กำหนดไว้อีกว่า ในกรณีที่ธนาคารได้ใช้เงินตามเช็คของผู้เคยศ้าไปทั้ง ๆ ที่ผู้เคยศ้าได้มีคำบอกห้ามการใช้เงิน ผู้เคยศ้ามีหน้าที่พิสูจน์ความเสียหายที่เกิดขึ้นและจำนวนค่าเสียหายที่ได้รับ

<sup>1</sup> Uniform Commercial Code. Section 4 - 402. Official Comment No. 3.



อนึ่ง เนื่องจากในกฎหมายของสหรัฐอเมริกา แม้ผู้สั่งจ่ายจะมีคำบอกห้าม  
การใช้เงินตามเช็คฉบับใดก็ตาม ผู้สั่งจ่ายยังคงมีความรับผิดชอบเพื่อความในเช็คนั้น  
ต่อ Holder in due course <sup>1</sup> คือต้องรับผิดชอบใช้เงินตามเช็คให้แก่ Holder in  
due course เสมอ ดังนั้นจึงถือว่าการที่ธนาคารได้ใช้เงินตามเช็คไปทั้งที่ผู้สั่งจ่าย  
จะไม่มีคำบอกห้ามไม่ทำให้ผู้สั่งจ่ายเสียหาย เพราะอย่างไรเสียผู้สั่งจ่ายต้องรับผิดชอบ  
ต่อ Holder in due course อยู่แล้ว <sup>2</sup>

Holder in due course นี้เป็นผู้ทรงประเภทหนึ่งตามกฎหมายอังกฤษ  
และกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ความหมายของคำว่า "Holder in due course"  
นี้ มีอยู่ใน Bills of Exchange Act 1882, Section 29(1) ของอังกฤษ ส่วน  
ในกฎหมายสหรัฐอเมริกามีอยู่ใน Uniform Commercial Code, Section 3-302  
ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ามีข้อกำหนดในการเป็น Holder in due course คล้ายคลึงกัน  
และเมื่อเป็น Holder in due course แล้ว ย่อมมีสิทธิในตั๋วเงินโดยสมบูรณ์ไม่ว่า  
คู่สัญญาคนก่อน ๆ ที่โอนตั๋วมาให้นั้นจะมีข้อบกพร่องแห่งสิทธิอย่างใดในตั๋วเงินนั้นหรือไม่  
ก็ตาม <sup>3</sup>

ส่วนกฎหมายตั๋วเงินของไทย แม้จะได้รับอิทธิพลมาจาก Bills of Exchange  
Act 1882 ของกฎหมายอังกฤษก็ตาม แต่การเป็น Holder in due course  
ตามกฎหมายของอังกฤษดังกล่าวนี้ ไม่ได้นำมาใช้กับการเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย  
(Lawful holder) ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 905 ของไทย

<sup>1</sup> Uniform Commercial Code, Section 3-305, Section  
3-413.

<sup>2</sup> ดูคดี Universal S.I.T. Credit Corp. V. Guaranty Bank,  
161 F. Supp. 790, 1953.

<sup>3</sup> พงศิพร เนติโพธิ์, "ผู้ทรงตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์",  
หน้า 15.

เพราะผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 905 หมายถึง ผู้ทรงที่สามารถพิสูจน์ สิทธิของตนได้ด้วยการสลักหลังไม่ว่าใครก็ตาม คือ พิสูจน์ว่ามี การโอนตัวเงินโดยสลักหลังมี ลายมือชื่อผู้สลักหลังสืบทอดกันมาเป็นลำดับ จนถึงผู้ทรงคนสุดท้ายในขณะนี้โดยไม่มีการ ขาดตอนเลย เมื่อเป็นผู้ทรงตามกฎหมายแล้วย่อมมีสิทธิในตัวเงินโดยสมบูรณ์ ผู้ที่ขอรับ บิณัติ ตามใบข้อความในตัวเงินจะยกข้อต่อสู้คดีที่มีอยู่กับผู้ส่งจ่ายหรือผู้ทรงคนก่อน ๆ มาใช้ ต่อสู้ผู้ทรงไม่ได้ เว้นแต่การโอนจะได้มีขึ้นด้วยคัมภีร์กันฉฉฉฉ (ประมวลกฎหมายแพ่งและ พหุณิษย์ มาตรา 916) ซึ่งจะเห็นได้ว่า ผู้ทรงโดยสุจริตตามกฎหมายไทยมีสิทธิทำนอง เดียวกันกับสิทธิของ Holder in due course คือมีสิทธิโดยสมบูรณ์สามารถบังคับ การใช้เงินตามตัวได้จากลูกหนี้ตามตัวเงินนั้นได้ทุกคนรวมทั้งตัวผู้ส่งจ่ายเองด้วย

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ตามกฎหมายไทยผู้ส่งจ่ายยอมจะต้องรับผิดชอบ ต่อผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามหลักในประมวลกฎหมายแพ่งและพหุณิษย์ มาตรา 900 เพราะผู้ส่งจ่ายเป็นบุคคลแรกที่ลงลายมือชื่อในตัวเงิน นอกจากนี้ตามหลักในประมวลกฎหมาย แพ่งและพหุณิษย์ มาตรา 916 ผู้ส่งจ่ายก็ยอมไม่มีสิทธิยกข้อต่อสู้อันอาศัยความเกี่ยวพัน ระหว่างตนกับผู้รับเงิน ผู้รับสลักหลังต่อจากนั้นมาใช้ต่อสู้ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายได้ ดังนั้น แม้จะมีกรณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพหุณิษย์ มาตรา 991 (1) - (3) หรือ มาตรา 992 (1) - (3) (ซึ่งรวมทั้งกรณีมีคำออกห้ามการใช้เงินด้วย) เกิดขึ้นทำให้ ธนาคารไม่มีหน้าที่ใช้เงินตามเช็คของผู้ส่งจ่ายต่อไป แต่ในระหว่างผู้ส่งจ่ายและผู้ทรงโดย ชอบด้วยกฎหมายนั้น ผู้ส่งจ่ายยังมีความรับผิดชอบในอันที่จะต้องใช้เงินตามเช็คให้แก่ผู้ทรงโดย ชอบด้วยกฎหมายอยู่ก็ ทำนองเดียวกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกา

ตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา การที่ธนาคารได้ใช้เงินตามเช็คที่ผู้ส่งจ่ายมี คำสั่งระงับการจ่ายเงินแล้ว ธนาคารมีสิทธิตาม Uniform Commercial Code Section 4 - 407 คือเข้ารับช่วงสิทธิ (Subrogation) ของ Holder in due course

เพื่อเรียกร้องเงินที่ธนาคารได้จ่ายไปแล้วคืนจากผู้ส่งจ่ายได้<sup>1</sup> แต่ตามที่โควิเกราะหามาแล้ว (ในบทที่ 3 ส่วนที่ว่าด้วยสิทธิของธนาคารเมื่อได้ใช้เงินไปถูกระเบียบ) ว่า ตามกฎหมายไทยธนาคารไม่อาจเข้าร่วมช่วงสิทธิของผู้ทรงเพื่อเรียกร้องเงินคืนจากผู้ส่งจ่ายได้ ดังนั้น ในกรณีที่ธนาคารใช้เงินตามเช็คไปโดยผ่านคำสั่งของผู้ส่งจ่ายซึ่งเป็นผู้ขายของธนาคาร และถ้าเป็นกรณีการใช้เงินโดยผ่านชื่อตามกฎหมายโดยเฉพาะกรณีตามมาตรา 992 (1) - (3) ด้วยแล้ว ผู้เขี่ยเห็นว่าธนาคารไม่มีสิทธิหักเงินจากบัญชีของผู้ส่งจ่ายได้และยังไม่มีสิทธิใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสวมสิทธิของบุคคลอื่นหรือเป็นเจ้าของนี้ตามเช็คเรียกร้องให้ผู้ส่งจ่ายรับผิดชอบของธนาคารได้เลย ทางแก้ปัญหานี้ในเรื่องนี้ของธนาคารมีอยู่ประการเดียว ก็คือ ธนาคารอาจเรียกร้องเงินคืนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิได้รับเงินตามเช็คหรือบุคคลที่ได้รับประโยชน์จากการใช้เงินตามเช็ค เช่น ผู้สลักหลัง เป็นต้น ตามกฎหมายเรื่องลาภมิควรได้ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 406) ซึ่งถ้าธนาคารมีเจตนาหรือจงใจใช้เงินตามเช็คไปโดยผ่านคำสั่งของผู้ขายหรือผ่านบทกฎหมายแล้ว ธนาคารย่อมอาจรับขบปราบเคราะห์ที่ในการกระทำของตนเอง

ส่วนในกฎหมายไทยนั้นไม่มีหลัก "trader rule" เหมือนกฎหมายอังกฤษและไม่เข้มงวดถึงเกี่ยวกับการพิสูจน์ความเสียหายที่เกิดจากการปฏิเสธการใช้เงินโดยมิชอบหรือการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของธนาคาร เหมือนในกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้เกี่ยวกับความรับผิดชอบของธนาคารในการทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นตลอดจนสิทธิหน้าที่ในการพิสูจน์ความเสียหายนั้น ทั้งสองคำเป็นไปตามกฎหมายละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 มงธนาคารอาจต้องรับผิดชอบต่อใช้กาลสินไหมทดแทนในความเสียหายที่เกิดขึ้น และถ้าเป็นการผิดสัญญาของผู้ขายธนาคารก็ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญาอีกด้วย ซึ่งผู้เขี่ยเห็นว่าได้รับความเสียหายที่หน้าที่พิสูจน์ว่าตนเสียหายอย่างไร

<sup>1</sup> Uniform Commercial Code. Section 4-403 Official Comment No. 8

จากการปฏิเสธการใช้เงินโดยมิชอบหรือจากการปฏิบัติหน้าที่ในการใช้เงินโดยมิชอบของ  
ธนาคาร เช่น ถูกกล่าวหาว่า ธนาคารจ่ายเงินค่าเช็คโดยมิสุจริต จะต้องนำพยานมาสืบ  
ให้เห็นว่าธนาคารมิสุจริตอย่างไร เพราะกฎหมายสันนิษฐานไว้ว่าทุกคนทำการโดยสุจริต  
(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1254/2497) เป็นต้น

เมื่อผู้เสียหายสามารถพิสูจน์ได้ว่าตนได้รับความเสียหายอย่างไรแล้วจะได้รับ  
ค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่เกิดขึ้นแค่ไหนเพียงใดนั้น ต้องเป็นไปตามประมวล  
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 คือ ศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยให้ตามควรแก่พฤติการณ์  
และความร้ายแรงแห่งละเมิดโดยมุ่งหมายใหญ่เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมก่อนเมื่อการละเมิด  
เช่น ในการกล่าวเท็จทำให้เสียหายแก่ชื่อเสียง เป็นการทำให้ละเมิด ตามประมวลกฎหมาย  
แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420, มาตรา 423 การที่จะทำให้อชื่อเสียงของผู้เสียหายคืนก็  
ตั้งเดิมก็ได้แก่ การทำให้บุคคลทั่วไปรู้ว่าข้อความที่กล่าวหรือโฆษณาแพร่หลายนั้นไม่เป็น  
ความจริงแต่ประการใด เช่น ประกาศหนังสือพิมพ์, ประกาศโฆษณาคำพิพากษาที่แสดง  
ว่าจำเลยต้องรับผิดชอบโจทก์ เป็นต้น แต่ไม่จำเป็นจะต้องทำเช่นนั้นเสมอไป หรือศาลจะ  
ให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนโดยประการอื่นก็ได้ ตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1222/2508 ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ส.ม. ผากเงินของ  
ห้างหุ้นส่วนจำกัด โจทก์ แก่ธนาคารในชื่อ ส.ม. ตั้งแต่ก่อนจดทะเบียน เมื่อจดทะเบียน  
แล้วธนาคารเอาเงินในบัญชีนี้ไปใช้ส่วนตัว ส. โดยโจทก์ไม่ยินยอมและธนาคารทราบแล้ว  
ว่าเป็นเงินของโจทก์การที่ธนาคารยึดเงินของโจทก์ไปเป็นละเมิด ทำให้เงินของโจทก์ขาด  
บัญชีไป 36,721.17 บาท และเป็นผลทำให้เช็คของโจทก์ถูกคืนเพราะเงินในบัญชีไม่พอจ่าย  
โจทก์ยอมได้รับความเสียหาย ทั้ง เสียชื่อเสียงและขาดความเชื่อถือในวงธุรกิจการค้าด้วย  
เมื่อพิจารณาความพฤติการณ์แห่งคดีแล้ว งามที่โจทก์เรียกร้องดอกเบี้ยในต้นเงินที่ขาดบัญชีไป  
36,721.17 บาท ในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี นับจากวันละเมิดจนถึงวันชำระเสร็จเรียบร้อยแล้ว  
และเรียกร้องค่าเสียหายเพราะเสียชื่อเสียงและขาดความเชื่อถือในวงธุรกิจการค้า จำนวน

10,000 บาท นั้นพอสมควรแก่กรณีแล้ว จึงให้ธนาคารใช้เงินที่ยึดไป 36,721.17 บาท  
 ออกใบยอวยละเอียดครั้งต่อไป และค่าเสียหายอีก 10,000 บาท

ในกรณีเกี่ยวกับความรับผิดชอบของธนาคารในความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนค่า  
 สิ้นไหมทดแทนที่ธนาคารพึงต้องชดใช้ให้แก่ผู้เสียหาย มีแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาที่แตก  
 ต่างกันดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 865/2508 จำเลยเป็นธนาคาร โดยปกตินายจะต้องระมัด  
 ระวังผลประโยชน์ของลูกค้า แต่จำเลยกลับละเลยต่อหน้าที่อันจะพึงต้องปฏิบัติต่อลูกค้าโดย  
 ไม่พยายามจัดการส่งคืนเช็คที่ผู้ส่งจ่ายโดยไม่มีเงินในเช็คให้ทันท่วงทีจนระยะเวลาล่วงพม่าเกือบ  
 3 ปี ซ้ำยังปล่อยให้เช็คนั้นสูญหายไป ทำให้โจทก์ต้องเสียหายเพราะเช็คนั้นขาดอายุความ  
 ที่จะฟ้องร้องเอากับผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังและไม่มีเช็คคืนให้โจทก์เพื่อเรียกร้องเอาจากผู้  
 ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังอีกควย พฤติการณ์เช่นนี้ถือได้ว่าจำเลยละเลยต่อหน้าที่ที่พึงต้องปฏิบัติ  
 จนเกิดเสียหายแก่โจทก์จำเลยจึงต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายให้โจทก์เท่าจำนวนเงินในเช็ค  
 คือ 15,000 บาท

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 820/2513 ธนาคารเรียกเก็บเงินตามเช็คที่ผู้เคยค่านำมา  
 เข้าบัญชีไม่ได้ ธนาคารคืนเช็คแก่ผู้รับคืนซึ่งธนาคารไม่เคยรู้จักมาก่อน เพียงแต่อ้างว่า  
 เป็นลูกจ้างของผู้เคยค่านั้น เป็นความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ซึ่งธนาคารต้องรับ  
 ผิดในการกระทำของพนักงานของตน แต่ผู้เคยค่านำเช็คคืนใหม่ทดแทนความเสียหาย เพราะ  
 ตนต้องสูญเสียเช็คทำให้ไม่มีหลักฐานฟ้องเรียกเงินจากผู้ส่งจ่ายเช็คนั้นเท่าจำนวนเงินในเช็ค  
 (คือ 84,000 บาท) ทั้งนี้เป็นการทางไกลมาก เพราะสืบพยานบุคคลแทนเช็คได้ ศาลพิพากษา  
 ยกฟ้อง ศาลฎีกาเห็นว่ากรณีแห่งคดีนี้ยังเป็นความเสียหายที่ทางไกลต่อเหตุเพราะจากการนำสืบ  
 ของจำเลย คดีรับฟังได้ว่า เช็คที่พิพาทให้นำเข้าบัญชี เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2515 แล้ว  
 ถูกส่งไปเรียกเก็บเงินจากธนาคารไทยพัฒนา จำกัด สาขาปากคลองตลาด และต่อมาในวันที่  
 28 เดือนนั้นเอง โจทก์ทราบว่าเช็คฉบับนี้ถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน จึงยังมีทางที่โจทก์จะขอ



นำสืบพยานบุคคลแทน เช็คที่พิพาทที่สูญหายไปได้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 98 ฉะนั้นโจทก์จะอ้างว่าโจทก์ได้เสียหายไปแล้วเป็นเงิน 84,000 บาทเท่า จำนวนเงินในเช็คที่พิพาทเนื่องจากการที่โจทก์ต้องสูญเสียบัญชีที่พิพาทไปนั้น จึงยังเป็น การห่างไกลต่อความเป็นจริงมากไม่อาจจะบังคับให้จำเลยต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้ โจทก์ได้ทั้งที่โจทก์กล่าวอ้าง ค่าเสียหายประการอื่น ๆ ถ้าหากจะมีโจทก์มิได้ฟ้อง เรียก ร้องมา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 865/2508 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 820/2518 นี้ มีข้อเท็จจริง ทานอง เดียวกัน คือ โจทก์ฟ้องตามหนังสือละเมิดว่า เช็คฉบับที่โจทก์นำฝากเข้าบัญชีถูกปฏิเสธ การใช้เงิน ธนาคารไม่คืนเช็คนั้นให้แก่โจทก์ เพราะทำเช็คสูญหาย ทำให้โจทก์เสียหายไม่ มีเช็คเพื่อเรียกร้องเอาเงินจากผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลัง และในทั้งสองคดีนี้ศาลเห็นว่าการ กระทำของธนาคารทำให้โจทก์เสียหาย ส่วนคำสั่งใหม่ทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้น ธนาคาร ต้องชดใช้ให้แก่โจทก์เท่านั้น ในทั้งสองคดีนี้มีข้อแตกต่างกัน คือ ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 865/2508 ศาลให้ธนาคารชดใช้ค่าเสียหายเท่าจำนวนเงินในเช็ค (15,000 บาท) เพราะเวลาไต่สวนได้ถึง 3 ปี ขาดอายุความเรียกร้องตามเช็คที่เรียกเก็บเงินไม่ได้ นั้นเสียแล้ว ส่วนในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 820/2518 ศาลเห็นว่า โจทก์ได้ทราบว่าเช็คฉบับ นี้ถูกปฏิเสธการจ่ายเงินแล้ว โจทก์ยังมีทางขอ นำสืบพยานบุคคลแทนเช็คที่สูญหายไปได้ โจทก์จะอ้างว่าโจทก์ได้เสียหายไปแล้วเป็นเงิน 84,000 บาท เท่าจำนวนเงินในเช็คไม่ได้ ศาลจึงไม่ให้ธนาคารชดใช้ค่าเสียหายเท่าจำนวนเงินในเช็ค ค่าเสียหายอื่น ๆ โจทก์ไม่ ได้ขอมา ศาลจึงไม่ได้กำหนดให้ คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับหลังนี้ผู้เขียนเห็นว่า การที่ศาลไม่กำหนด ให้ธนาคารชดใช้ค่าเสียหายนั้นคง เป็นเพราะว่า กรณียังไม่ขาดอายุความเรียกร้องเงินความ เช็คเอาจากผู้ส่งจ่ายเหมือนในคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับแรก โจทก์จึงยังไม่สมควรได้รับการชด ใช้ค่าเสียหายจากธนาคารเท่าจำนวนเงินในเช็ค และเป็นที่น่าสังเกตว่า โจทก์ในคำพิพากษา ฎีกาฉบับหลังมิได้เรียกร้องค่าเสียหายอื่น ๆ มาเลย ผู้เขียนเห็นว่าถ้ามีการเรียกร้องมาแล้ว ศาลอาจจะให้ธนาคารชดใช้ให้ก็ได้

คำพิพากษานี้กำลังกล่าวข้างต้นนั้นเป็นตัวอย่างของการเรียกวงเงินสดใหม่  
 ทดแทนของผู้ที่ได้รับความเสียหายจากกรณีปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของธนาคาร (แม้จะ  
 เป็นตัวอย่างเกี่ยวกับธนาคารผู้เรียกเก็บ แลผู้เขียนเห็นว่าก็อาจนำมาใช้เทียบเคียงกับ  
 ความรับผิดชอบของธนาคารผู้จ่ายในกรณีที่จะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลที่คงเสียหาย  
 จากการกระทำของธนาคารได้) ซึ่งจากคำพิพากษานี้ทั้งสองฉบับนี้เห็นได้ว่า คำสินไหม  
 ทดแทนที่ผู้เสียหายจะพึงได้รับการชดเชยจากการทำละเมิดของธนาคารนั้น บิอาจกำหนดแ  
 นอนใดเสมอไปว่า ธนาคารต้องชดเชยค่าเสียหายเท่ากับจำนวนเงินในเช็ค ศาลอาจกำหนด  
 ให้ธนาคารชดเชยตามจำนวนดังกล่าวหรือไม่ก็ได้ หรือไม่ได้ธนาคารต้องชดเชยเลยก็ได้  
 ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงในแต่ละคดี ๆ ไป ตามหลักในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์  
 มาตรา 458 ที่ว่า คำสินไหมทดแทนนั้นจะพึงใช้สถานใดและเพียงใดนั้น ศาลย่อมวินิจฉัย  
 ตามทวนพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

ความรับผิดชอบของธนาคารที่ฐานะเป็นทั้งธนาคารผู้จ่ายและธนาคารผู้เรียกเก็บ

ในทางปฏิบัติธนาคารแห่งเดียวกันอาจต้องทำหน้าที่ใช้เงินตามเช็คและเรียก  
 เก็บเงินตามเช็คฉบับเดียวกันนั้นก็ได้ โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้เป็นเช็คชื่กรรรม ธนาคารผู้เรียก  
 เก็บทั้งสองเช็คไปเรียกเก็บที่ธนาคารผู้รับ และธนาคารผู้จ่ายจะใช้เงินให้แก่ธนาคารผู้เรียก  
 เก็บ ๆ จะนำเงินเข้าบัญชีใหญ่แยกต่างของกันซึ่งเป็นผู้ทรงเช็คต่อไป เช่น นายคำผู้เคยค้า  
 ของธนาคาร ก. มีบัญชีเงินฝากกระแสรายวันอยู่กับสาขา 1 ไกลอกเช็คชื่กรรรมส่งให้ธนาคาร  
 จ่ายเงินให้แก่ นาย ข. ๆ มีบัญชีเงินฝากอยู่กับธนาคาร ก. เหมือนกันโดยอาจเป็น สาขา 1  
 หรือสาขา 2 ก็ได้ สมมุติว่า นาย ข. มีบัญชีเงินฝากอยู่ ณ สาขา 2 นายข.ก็จะนำเช็คดัง  
 กล่าวมาฝากเข้าบัญชีของตนที่สาขา 2 ในกรณีเช่นนี้ธนาคาร ก. จึงเป็นทั้งธนาคารผู้จ่าย  
 (สาขา 1) และเป็นธนาคารผู้เรียกเก็บ (สาขา 2) (แต่ถ้าไม่ใช่เช็คชื่กรรรม นายข.  
 จะนำยื่นต่อธนาคาร ก. สาขา 1 เพื่อให้ใช้เงินให้แก่ตน กรณีเช่นนี้ ธนาคาร ก. จะมี  
 ฐานะเป็นธนาคารผู้จ่ายแต่เพียงฐานะเดียว) เมื่อสาขา 2 ใ้รับฝากเช็คจาก นาย ข.  
 สาขา 2 จะมีฐานะเป็นตัวแทนของนายข. ทำหน้าที่ส่งเช็คไปเรียกเก็บเงินจากสาขา 1  
 เพื่อให้สาขา 1 ใช้เงินตามเช็คให้แก่ นาย ข. เป็นต้น

ตามกรณีนี้ถ้าเป็นเช็คชักรวม เมื่อธนาคารทำหน้าที่เป็นธนาคารผู้จ่ายธนาคาร จะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์การใช้เงินตามเช็คชักรวม ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 997 และ มาตรา 998 และเมื่อทำหน้าที่เป็นธนาคารผู้เรียกเก็บ ธนาคารก็จะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการเรียกเก็บ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1000 ธนาคารจึงจะไม่ต้องรับผิดชอบเป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คนั้นแต่อย่างใด

สำหรับบุคคลอื่น ๆ กฎหมายทั่วไปมิได้มีบทบัญญัติถึงความรับผิดชอบของธนาคาร ต่อบุคคลใดไว้เป็นพิเศษ เหมือนเช็คชักรวม ซึ่งให้ธนาคารรับผิดชอบต่อเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็ค เมื่อเป็นเช่นนั้นถ้าการกระทำของธนาคาร เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลใด ๆ แล้ว และไม่ว่าจะเป็นเช็คชักรวมหรือไม่ก็ตาม ต้องพิจารณาว่าการกระทำของธนาคารในการใช้เงินตามเช็คหรือการเรียกเก็บเงินตามเช็คนั้น ๆ เป็นการละเมิดตามหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 หรือไม่ ถ้าเป็นการกระทำละเมิดธนาคารก็ต้องรับผิดชอบต่อบุคคลนั้นโดยการชดเชยค่าสินไหมทดแทน

ความรับผิดชอบของธนาคารผู้เรียกเก็บ (Collecting Bank)

ผู้เขียนขอกล่าวถึงความรับผิดชอบของธนาคารผู้เรียกเก็บ (Collection Bank) ไว้เพียงเล็กน้อย เพื่อความสมบูรณ์ของวิทยานิพนธ์นี้

หน้าที่และความรับผิดชอบของธนาคารผู้เรียกเก็บมีกฎหมายทั่วไปกล่าวถึงในฐานะที่เป็นธนาคารผู้รับเงิน (Payee Bank) ตามเช็คชักรวมเท่านั้น

ตามที่กล่าวมาแล้วว่า เช็คเช็คคร่อมนั้นธนาคารผู้จ่ายจะจ่ายเงินสดให้แก่บุคคลใดไม่ได้ จะต้องนำเงินเข้าบัญชีของผู้ทรง เช็คหรือผู้รับเงินตามเช็คที่มีอยู่กับธนาคารพาณิชย์เท่านั้น ธนาคารผู้ทำหน้าที่ส่ง เช็คเช็คคร่อมไป เรียกเก็บเงินและรับเงินตามเช็คว่า แทนผู้ทรงหรือผู้รับเงินตามเช็คเช็คคร่อมซึ่ง เป็นผู้เคยค้าของตน ก็คือธนาคารผู้เรียกเก็บ (Collection Bank)

หลักเกณฑ์และวิธีการในการส่ง เช็คเช็คคร่อมไปเรียกเก็บจากธนาคารผู้จ่ายนั้น ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ชัดเจนเหมือนการใช้เงินตามเช็คของธนาคารผู้จ่าย มีแต่วิธีการส่งเช็คไปเรียกเก็บตามทางปฏิบัติระหว่างธนาคารพาณิชย์ทั้งหลาย ที่เห็นเด่นชัดคือระเบียบของสำนักหักบัญชี ซึ่งธนาคารพาณิชย์จะต้องปฏิบัติตามวิธีการและภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ใน การส่งเช็คไปหักกลบลบหนี้กันที่สำนักหักบัญชีเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่การส่งเช็คไปเรียกเก็บธนาคารต้องกระทำอยู่เป็นประจำไม่มีชั้นตอนยุ่งยาก มีปัญหาความผิดพลาดจึงเกิดขึ้นน้อยมาก

ส่วนการรับเงินตามเช็คเช็คคร่อมนั้นกฎหมายก็มีไว้บัญญัติวิธีการไว้จึงเป็นเรื่องในทางปฏิบัติเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายตัวเงินได้มีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองธนาคารผู้รับเงินหรือธนาคารผู้เรียกเก็บไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1000<sup>1</sup> ดังนี้

"ธนาคารใดได้รับเงินไว้เพื่อผู้เคยค้าของตนโดยสุจริตและปราศจากประมาท เลินเล่ออันเป็นเงินเขาใช้ให้ตามเช็คเช็คคร่อมทั่วไปก็ดี ช็คคร่อมเฉพาะให้แก่ตนก็ดี หากปรากฏว่าผู้เคยค้านั้นไม่มีสิทธิหรือมีสิทธิอย่างเพียงบอกพร่องในเช็คนั้นไซ้ ทานว่าเพียงแต่ เหตุที่ได้รับเงินไว้ หากทำให้ธนาคารนั้นต้องรับผิดชอบเป็นผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คนั้นแต่ อย่างหนึ่งอย่างใดไม่"

<sup>1</sup> มาตรา 1000 ตามที่อ้างของกรมร่างกฎหมาย มาจาก Bill of Exchange Act 1882. Section 32.

มาตรา 1000 นี้ มีหลักเกณฑ์สำคัญ 4 ประการ คือ

1. ธนาคารต้องได้รับเช็คชักรอมาแล้ว
2. ธนาคารต้องได้รับเงินค้ำเช็คชักรอนั้นไว้เพื่อผู้เคຍค้ำของตน
3. ธนาคารต้องรับเงินมาเพื่อผู้เคຍค้ำของตน ไม่ใช่เพื่อธนาคารเอง
4. ธนาคารต้องได้รับเงินไว้โดยสุจริตและปราศจากประมาทเลินเล่อ

ถ้าธนาคารได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ในมาตรา 1000 ธนาคารผู้เรียกเก็บไม่ตองรับผิดชอบ ๑ ต่อผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็ค แต่ถาธนาคารไม่ปฏิบัติตามมาตรา 1000 หรือไม่ปฏิบัติตามวิธีการหรือธรรมเนียมประเพณีที่ธนาคารพาณิชย์ทั้งหลายพึงปฏิบัติในการทำหน้าที่เป็นธนาคารผู้เรียกเก็บแล้ว หากมีความเสียหายอย่างใด ๆ เกิดขึ้น เช่น ธนาคารกระทำการโดยสุจริต หรือประมาทเลินเล่อ ในการรับเงินค้ำเช็คชักรอ เป็นต้น ธนาคารอาจต้องรับผิดชอบบุคคล ดังนี้

ก. ความรับผิดชอบผู้เคຍค้ำ โดยที่ธนาคารผู้เรียกเก็บมีนิติสัมพันธ์กับผู้เคຍค้ำในฐานะเป็นตัวแทนของผู้เคຍค้ำในการเรียกเก็บเงินและรับเงินค้ำเช็คของผู้เคຍค้ำ หากธนาคารไม่ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตัวแทนแล้วย่อมจะต้องรับผิดชอบต่อผู้เคຍค้ำของตนซึ่งเป็นตัวการตามหลักในกฎหมายเรื่องตัวการตัวแทน (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 807 - 814)

ข. ความรับผิดชอบผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็ค ถ้าธนาคารผู้เรียกเก็บไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติในมาตรา 1000 แล้ว ธนาคารผู้เรียกเก็บจะต้องรับผิดชอบต่อผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คโดยผลของกฎหมาย แม้ความเป็นจริงแล้วธนาคารผู้เรียกเก็บกับผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คไม่มีนิติสัมพันธ์ใด ๆ ตอกันเลย เช่น



คำพิพากษานี้มีที่ 4/2512 การที่ธนาคารผู้เรียกเก็บเงินนำเช็คชักรวม

Account Payee Only ซึ่งระบุชื่อที่หน้าของเช็คไปเข้าบัญชีของผู้อื่น โดยเชื่อว่า  
ผู้อื่นนั้นเป็นตัวแทนของร้านของโจทก์ในวัดโกลา ธนาคารผู้เรียกเก็บเงินประเภทเดินเลื้อ  
ยธนาคารผู้เรียกเก็บเงินและทำการโดยสุจริตจริง แต่เมื่อปรากฏว่าผู้อื่นที่อ้างว่าเป็นตัวแทน  
ของร้านนี้ถือการก้ามับ ไม่มีสิทธิในเช็ค ธนาคารผู้เรียกเก็บเงินก็ควรรับผิดชอบเจ้าของงาน  
คือโจทก์ผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คนั้น

ค. ความรับผิดชอบแก่ธนาคารผู้เรียก ถ้าการกระทำใด ๆ ของธนาคารผู้เรียก  
เก็บเป็นเหตุทำให้ผู้อื่นผู้ใด ได้รับความเสียหายแล้ว ธนาคารอาจต้องรับผิดชอบใช้ค่าสิน  
ไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ตามหลักทั่วไปในกฎหมายละเมิด (ประมวลกฎหมายแพ่งและ  
พาณิชย์ มาตรา 420) บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายนี้อาจเป็นใครก็ได้ เช่น ธนาคารผู้จ่ายเป็น  
ผู้เสียหายในกรณีที่ธนาคารผู้เรียกเก็บรับรองรายการสลักหลังเช็ค (Endorsement  
Guarantee) ต่อธนาคารผู้จ่ายโดยไม่ตรวจสอบให้ดี ปรากฏว่าลายมือชื่อผู้สลักหลัง  
รายสุดท้ายซึ่ง เป็นผู้เคยค้าของธนาคารผู้เรียกเก็บเป็นลายมือชื่อปลอม ทำให้ธนาคารผู้จ่าย  
ถูกผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่ง เช็คปลอม เรียกค่าเสียหาย เช่นนี้ธนาคารผู้จ่ายอาจเรียก  
ค่าเสียหายฐานละเมิดจากการรับรองดังกล่าวของธนาคารผู้เรียกเก็บได้ (เปรียบเทียบ  
คำพิพากษานี้มีที่ 1554/2504) เป็นต้น

สรุป ความรับผิดของธนาคารผู้จ่ายทั้งที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดจะเห็นได้ว่า  
ธนาคารที่ รับผิดชอบต่อบุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากการที่ธนาคารไม่ปฏิบัติตามที่ตาม  
กฎหมาย ตามสัญญาหรือตามระเบียบปฏิบัติของธนาคาร แล้วแต่กรณีโดยทั่วไปธนาคารมักจะ  
ต้องรับผิดชอบแก่ผู้เคยค้าหรือผู้ส่งจ่าย ซึ่งมีความผูกพันทางสัญญาต่อกัน อาจต้องรับผิดเพราะ  
ธนาคารไม่ปฏิบัติตามที่ตามกฎหมาย หรืออาจต้องรับผิดฐานละเมิดด้วยก็ได้ นอกจากนี้  
หากธนาคารปฏิบัติตามที่โดยมิชอบด้วยมาตรา 997 มาตรา 998 กฎหมายกำหนดไว้  
ชัดเจนว่า ธนาคารต้องรับผิดในความเสียหายแก่ผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่ง เช็ค ซึ่งเป็น  
ลักษณะความรับผิดในฐานละเมิด ส่วนบุคคลอื่น ๆ ในกฎหมายทั่วไปโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้อง

กับการปฏิบัติหน้าที่ในการใช้เงินตามเช็คนี้ กฎหมายมีข้อกำหนดไว้เหมือนกับบทบัญญัติใน มาตรา 997, มาตรา 998 ดังนั้น ถ้าการกระทำของธนาคารเป็นละเมิดต่อบุคคลอื่นใด เช่น ผู้รับเงิน, ผู้สลักหลังหรือธนาคารผู้เรียกเก็บ เป็นต้น ธนาคารต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลนั้น ตามบทบัญญัติในกฎหมายเรื่องละเมิดโดยทั่วไป

อนึ่ง ความรับผิดชอบของธนาคารผู้จ่ายนี้ ตามปกติเป็นความรับผิดในทางแพ่ง แยกต่างหากจากการกระทำของธนาคาร เจ้าของก็ประกอบในความผิดทางอาญาตามประมวล กฎหมายอาญาแล้ว ธนาคารก็อาจต้องรับโทษทางอาญาอีกด้วย เช่น ความผิดฐานหมิ่น ประมาทตามมาตรา 326 เป็นต้น

#### อายุความฟ้องร้องธนาคาร

อายุความฟ้องร้องให้ธนาคารรับผิดชอบเนื่องจากธนาคารไม่ปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ หรือปฏิเสธการใช้เงินตามเช็คโดยมิชอบ กฎหมายกำหนดเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พหุวิธี ทมวค 5 เรื่องอายุความ มาตรา 1001 - มาตรา 1005 มีข้อกำหนดอายุ ความฟ้องร้องธนาคารไว้โดยตรงเลย โดยเฉพาะ มาตรา 1001 - 1003 เป็นบทบัญญัติ เกี่ยวกับอายุความที่ใช้ในการฟ้องร้องบุคคลที่ต้องรับผิดตามเนื้อความในตั๋วเงิน (ประมวล กฎหมายแพ่งและพหุวิธี มาตรา 900) หรืออาจเป็นกรณีที่อยู่หนี้ตามตั๋วเงินซึ่งได้เข้า ใช้เงินตามตั๋วให้แก่ผู้ทรงไปแล้วจะมาฟ้องไล่เบี้ยเอาจากบรรดาผู้ทวงหนี้ด้วยกันเอง (ประมวลกฎหมายแพ่งและพหุวิธี มาตรา 967) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากลักษณะ ความสัมพันธ์ระหว่างธนาคารผู้จ่ายกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ในการใช้เงินตาม เช็คของธนาคารผู้จ่ายแล้ว อายุความกับบุคคลเหล่านั้นจะใช้ฟ้องร้องธนาคารผู้จ่ายตาม กฎหมายลักษณะอื่น ๆ ของประมวลกฎหมายแพ่งและพหุวิธี มีดังนี้

1. กรณีผู้ส่งจ่ายหรือผู้เคยค้าของธนาคารฟ้องธนาคาร ให้รับผิดตามสัญญา  
ฝากเงิน จะต้องใช้สิทธิเรียกร้องเงินคืนจากธนาคารภายใน 10 ปี นับแต่วันฝากเงิน  
ตามบททั่วไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 164<sup>1</sup> และ 169<sup>2</sup> เพราะ  
กฎหมายมิได้กำหนดอายุความไว้โดยเนาะ

อนึ่ง อายุความอายุระสูศหุคหุคหุค (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172)  
ได้โดยมีการใช้สิทธิเรียกร้องแล้ว เช่นกรณีผู้ส่งจ่ายหรือผู้เคยค้าส่งให้ธนาคารจ่ายเงินมาครั้ง  
หนึ่ง ๆ ภายความที่ระสูศหุคหุคหุคในแคะละครั้ง แคะเก็บแคะนับกันไทย หรือธนาคารจ่ายออก  
จำนวนเงินคงเหลือทุกรอม เตือนให้ผู้ฝากหรือผู้เคยค้าทราบ ก็ถือเป็นการรับสภาพหนี้  
ภายความก็ระสูศหุคหุคหุคแคะกัน แคะเมื่ออายุความระสูศหุคหุคหุคแคะก็้อง เริ่มนับภายความ  
ใหม่อีก (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 181)

2. กรณีผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คของธนาคาร ในกรณีที่ธนาคารต้อง  
รับผิดชอบผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็ค เกี่ยวกับกาไรไต่เงินตามแคะที่ถูกรอม ตามประมวล  
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 997 และมาตรา 998 นั้น ไม่นับกฎหมายบังคับเรื่องอายุ  
ความไว้โดยเฉพาะแคะกัน แคะเนื่องจากเป็นกรณีที่ธนาคารทำให้ผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่ง  
เช็คเสียหาย จึงเป็นความรับผิดชอบทางละเมิด ผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็ค ก็้องฟ้อง  
ธนาคารผู้จ่ายภายในกำหนดเวลาตามกฎหมายเรื่องละเมิด ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์  
มาตรา 448 ดังจะกล่าวต่อไปในข้อ 3

<sup>1</sup> มาตรา 164 "อันอายุความนั้น ถ้าไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ท่านให้  
มีกำหนดสิบปี"

<sup>2</sup> มาตรา 169 "อันอายุความนั้น ท่านให้เริ่มนับแต่ขณะที่ถ้าจะบังคับสิทธิเรียกร้อง  
ได้เป็นต้นไป ถ้าเป็นสิทธิเรียกร้องเพื่อให้งาแคะวันการอย่างใดอย่างหนึ่ง ท่านให้นับอายุความ  
เริ่มแคะเวลาที่ละเมิดสิทธินั้นเป็นต้นไป"



3. กรณีผู้เสียหายฟ้องธนาคาร ในกรณีที่ธนาคารทำละเมิดจนเป็นเหตุให้บุคคลอื่นเสียหาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องร้องให้ธนาคารรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 คือ ภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ยุติข้อเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือภายใน 10 ปี นับแต่วันทำละเมิด แต่ถาเรียกวงกษาเสียหายในมูลอันเป็นความผิดทางอาญา และมีกำหนดอายุความทางอาญายาวกว่าที่กล่าวมานั้นก็ให้เอาอายุความที่ยาวกว่านั้นมาบังคับ

4. กรณีผู้ทรงฟ้องธนาคาร โดยปกติผู้ทรงไม่มีนิติสัมพันธ์ใด ๆ กับธนาคาร เว้นแต่ในกรณีที่ธนาคารลงลายมือชื่อรับรองเช็ค ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 993 ธนาคารจะเป็นลูกหนี้ชั้นหนึ่งในนั้นจะต้องใช้เงินแก่ผู้ทรงตามเช็คนั้น หากธนาคารไม่ใช้เงินตามที่ธนาคารรับรองผู้ทรงมีสิทธิฟ้องร้องธนาคารผู้รับรองภายใน 10 ปี ซึ่งเป็นอายุความทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 164 เช่นกัน (ไม่นำอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1001 มาบังคับใช้เพราะ มาตรา 1001 เป็นอายุความฟ้องร้องผู้รับรองตัวแลกเปลี่ยน หรือผู้ออก ตัวสัญญาใช้เงินเท่านั้น) โดยเรียงนับอายุความตั้งแต่ วันที่ธนาคารรับรองหรือจรับรู้<sup>1</sup>

อายุความฟ้องร้องธนาคารผู้จ่ายดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่ากฎหมายมิได้กำหนดอายุความไว้โดยเฉพาะเลย ส่วนใหญ่จึงใช้อายุความทั่วไปคือ 10 ปี และถาหากไม่ใช้สิทธิฟ้องร้องให้ธนาคารรับผิดชอบภายในอายุความของแต่ละกรณีแล้ว ย่อมถือเป็นอนินขาดอายุความไม่อาจฟ้องร้องให้ธนาคารต้องรับผิดชอบอีกต่อไป

<sup>1</sup> จิตติ ทิงศกทัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติสัมพันธ์ และตัวเงิน, หน้า 145.